

Construcció participativa d'escenaris de futur per la transició ecosocial

Guia metodològica
Versió 2024

IMAGINING
CLIMATE-JUST
FUTURES

xes

Xarxa
d'Economia
Solidària
de Catalunya

índex

- 1. Introducció**
- 2. El realisme ecològic com a premissa bàsica**
- 3. Objectius, públic i abast dels escenaris**
- 4. Metodologies de construcció participativa d'escenaris futurs**
  - a. Escenaris per eixos**
  - b. Tres horitzons**
  - c. Mirada apreciativa**
  - d. Cròniques de la Gran Transició**
- 5. Recomanacions generals a l'hora de construir escenaris de futur d'una manera participativa**
- 6. Annexos**
  - a. Narratives de futur per quatre escenaris**
  - b. Narratives de futur per dos escenaris**
  - c. Fitxa de facilitació escenaris per eixos**
  - d. Narrativa futur desitjable: Hopepunk**
  - e. Notícies des del futur**

Guia pràctica per a la construcció participativa d'escenaris de futur per a la transició ecosocial

Aquesta guia ha estat redactada en el marc del projecte Imagining Climate Just Futures; un consorci europeu creat per Oxfam Intermón en col·laboració amb Oxfam Bèlgica, Oxfam Dinamarca, Oxfam França, Oxfam Irlanda, Altekio Iniciativas hacia la Sostenibilidad, La Xixa Teatre, The Green Hub (Universitat de Twente), Save the Children Kosovo, Save the Children Romania, Save the Children Albania, Woman Engage for Common Future, Makesense, CREDA onlus i la Xarxa d'Economia Solidària.

L'elaboració d'aquesta guia l'ha liderat la Xarxa d'Economia Solidària (XES), una organització que defensa un sistema econòmic respectuós amb les persones, el medi ambient i els territoris i funciona amb criteris democràtics, d'horitzontalitat, transparència, equitat i participació.

Autoria:

Adaptació feta per Rubèn Suriñach (XES) a partir de la primera versió elaborada el 2022 per Concepción Piñeiro (Altekio) i Laura Lucio (Altekio).

Agraïments:

Aquesta guia ha estat possible gràcies a la feina pionera de les cooperatives Altekio i Garúa i, molt especialment, gràcies a la Concepción Piñeiro i el José Luís Fernández Casadevante «Kois», amb qui hem pogut compartir moltes experiències en aquest apassionant camí dels escenaris de futur. També ha estat molt important la feina de totes les facilitadores de tallers de la campanya Futurs imPOSSIBLES, en concret, de l'Adrià Garcia i Mateu (Holon SCCL), la Doris Boira Bueso (La Fàbrica SCCL), la Loli Castilleja Delgado (Etcèteres SCCL), la Mireia Bosch (Opcions de Consum Responsable SCCL), la Patricia Lafuente Rodríguez (Nusos SCCL), l'Andreu Camprubí (El Risell SCCL), la Laura Camprubí (El Risell SCCL) i l'Eva Vilaseca (Espai Ambiental SCCL).

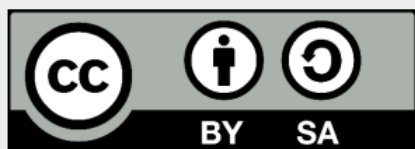
Disseny i maquetació:

Adaptació a partir de la primera versió elaborada per Rocío Trejo (Altekio) i Ana Pardo (Altekio).

Correcció:

Olistis SCCL.

El contingut d'aquesta guia està subjecte a la llicència:

Xarxa d'Economia Solidària

Barcelona, desembre de 2024.

1.

Introducció

Les notícies relacionades amb els fenòmens climàtics extrems, l'encariment de la vida a causa dels preus de l'energia o l'escassetat d'aigua no paren d'assaltar-nos, dia sí, dia també. El realisme ecològic s'entesta a fer-se present i en convertir en realitat el que fins ara han estat, sobretot, terribles especulacions sobre el futur. És per això que, ara, més que mai, és important preparar-se per als possibles escenaris que puguem haver de fer front derivats de la crisi ecosocial.

Cal remarcar que el treball d'escenaris és una eina metodològica per afavorir aquesta gran conversa col·lectiva, i no tant per elaborar prediccions precises de com serà el futur. Res més allunyat de la realitat: el futur no serà cap dels escenaris que siguem capaces d'elaborar, sinó que serà un escenari mixt, on es barrejaran tendències de cada un, en diferents moments i llocs.

Així, la construcció col·lectiva d'escenaris de futur té un valor en si mateix, ja que ens ajuda a adquirir una visió compartida sobre què desitgem per al nostre territori i, també, què és el que no volem. D'una banda, ens permet enfrontar-nos a la distopia i entendre quines són les principals escletxes que haurem d'aprofitar des de les lluites col·lectives davant d'escenaris adversos. Això és clau per prendre consciència davant la paràlisi col·lectiva a la qual ens sotmet l'hegemonia del pensament distòpic.

De l'altra, ens «obliga» a treballar el pensament utòpic, no des d'una visió naïf i descontextualitzada dels reptes de present, sinó esforçant-nos a imaginar una societat complexa on les *nowtopias*¹ s'han tornat hegemòniques, amb les seves contradiccions i conflictes. Perquè, com diu Alexandra Rowland,² creadora del concepte *hopepunk*, la utopia no és un sistema estable. Sigui per enfrontar-nos a la distopia, o sigui per desfermar el pensament utòpic, pensar en el futur és per si sol un acte subversiu, que combat l'esclavatge del present continu i la cancel·lació del futur provocada per la cronificació de la crisi capitalista.

Així doncs, aquesta guia conté una sèrie de recomanacions metodològiques, així com eines narratives i comunicatives, per ajudar a replicar el treball d'escenaris de futur a tot arreu on sigui possible, democratitzar la nostra capacitat col·lectiva de pensar en el futur i anticipar-nos al que pugui venir.

---

¹ Chris Carlsson i Francesca Manning, 2010: Nowtopia: strategic exodus. Antipode.

² Alexandra Rowland, 2019: An atom of justice, one molecule of mercy, and the empire of unsheathed knives. The Stellar Beacon. Hopepunk issue.

2.

El realisme ecològic com a premissa bàsica

Si volem situar la crisi ecosocial a la base del treball de prospecció, hem de començar posant damunt la taula les previsions científiques per a les dècades vinents amb relació al comportament dels sistemes naturals i com poden incidir sobre els sistemes humans. És especialment rellevant considerar tres grans factors d'aquest realisme ecològic: les conseqüències del canvi climàtic, els efectes de l'esgotament dels combustibles fòssils i dels materials crítics per a la provisió d'energies renovables i els impactes de la pèrdua de biodiversitat.

A l'hora de plantejar els tallers cal tenir en compte les prediccions fetes per al període 2030-2050 a partir de la millor informació científica disponible. Hem de fer servir fonts d'informació fiables, que redueixin la càrrega ideològica de la presentació. És un punt de partida que ens dona el tauler de joc per dur a terme un exercici de creativitat col·lectiva, i, per tant, ens ajuda a obtenir un resultat consistent i creïble.

Una font útil per situar el context és el darrer informe del Grup Intergovernamental sobre el Canvi Climàtic de les Nacions Unides (IPCC) que afirma que:

- El canvi climàtic, provocat per la humanitat, ja afecta tot el planeta i s'està accelerant i intensificant.
- És pitjor del que s'esperava: els impactes i els riscos s'estan agreujant abans i augmenta la incertesa quan s'arriba als punts de no retorn.
- És profundament injust: les persones que tenen menys responsabilitat en la crisi climàtica reben un impacte més gran.
- El pitjor encara ha de venir: amb les polítiques actuals, anem cap a riscos molt més alts que els actuals i pèrdues irreversibles.

També és interessant fer servir fonts menys recurrents (i menys sospitoses de ser ecologistes), com l'anàlisi de riscos del Fòrum Econòmic Mundial³ que mostrem a la Figura 1.

Figura 1. Anàlisi de principals riscos per als vinents dos i deu anys, Fòrum Econòmic Mundial.

---

³ World Economic Forum, 2023: The Global Risks Report 2023, 18th Edition. Available here: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf

Top 10 Risks

"Please estimate the likely impact (severity) of the following risks over a 2-year and 10-year period"

2 years

1	Cost of living crisis
2	Natural disasters and extreme weather events
3	Geoeconomic confrontation
4	Failure to mitigate climate change
5	Erosion of social cohesion and societal polarization
6	Large-scale environmental damage incidents
7	Failure of climate-change adaption
8	Widespread cybercrime and cyber insecurity
9	Natural resource crises
10	Large-scale involuntary migration

10 years

1	Failure to mitigate climate change
2	Failure of climate-change adaption
3	Natural disasters and extreme weather events
4	Biodiversity loss and ecosystem collapse
5	Large-scale involuntary migration
6	Natural resource crises
7	Erosion of social cohesion and societal polarization
8	Widespread cybercrime and cyber insecurity
9	Geoeconomic confrontation
10	Large-scale environmental damage incidents

Risk categories

■ Economic
 ■ Environmental
 ■ Geopolitical
 ■ Societal
 ■ Technological

Source: World Economic Forum, Global Risks Perception Survey 2022-2023

També ens sembla valuós plasmar els impactes derivats del canvi climàtic al territori on estem treballant. En el cas de Catalunya, hem fet servir els següents:

- Esdeveniments climàtics extrems: sequera, onades de calor, onades de fred, pluges torrencials, augment del risc d'incendis forestals...;
- Pèrdua de la fertilitat dels sòls i augment de la desertització;
- Migracions de població davant la dificultat de viure als seus territoris pels canvis;
- Augment de malalties lligades a la contaminació i als efectes del canvi climàtic. Augment de les espècies invasores, per exemple, mosquits que porten malalties (com el dengue);
- Pujada del nivell del mar a les zones costaneres de la península Ibèrica. Pèrdua de glaceres als Pirineus.

Un altre camp és l'alt impacte dels combustibles fòssils, l'esgotament de minerals clau per a la tecnologia que permet produir energia mitjançant altres fonts, així com de la quantitat i el tipus d'energia que poden subministrar. En aquest sentit, volem destacar els següents impactes:

- Esgotament dels combustibles fòssils i reducció de la disponibilitat d'energia per al consum en el dia a dia.
- Dificultats en el transport de persones, béns i informació a llargues distàncies i relocalització del flux de persones i mercaderies.
- Potencial interrupció de subministraments bàsics com electricitat, aigua, aliments...
- Limitació de materials per a la digitalització i l'electrificació: dificultats de disposar tecnologies complexes i intensives en energia; ús de tecnologies més senzilles i reconversió dels processos productius.
- Emergència de noves energies d'ús massiu com la biomassa, la solar i l'eòlica, amb conflictes pels usos del sòl.

Una cosa general a tenir en compte és que no a tothom l'afectarà de la mateixa manera, perquè hi ha diferents graus de vulnerabilitat social, tant a l'Estat espanyol com al món. Per això, és important pensar en el risc que augmentin les desigualtats socials, així com en l'oportunitat de construir una societat més justa, més equitativa, més participativa, etc. davant aquest gran desafiament compartit per tota la humanitat.

També cal subratllar que aquest context no només defineix riscos i vulnerabilitats, sinó que també pot obrir finestres d'oportunitat, especialment perquè els moments d'inestabilitat sempre generen situacions que poden portar a canvis socials.

Finalment, volem remarcar que cal evitar plantejar el canvi climàtic i els seus efectes com una cosa inevitable i situar la urgència de reduir les emissions de CO₂. És a dir, perquè el futur sigui digne per a totes les persones, hem de reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH) entre un 40-55 % en els anys vinents. Hi ha diferents escenaris de futur possibles, i l'activitat humana determinarà que el futur sigui més o menys viable. En qualsevol cas, ens haurem de situar entre l'acceptació d'un cert grau d'escalfament global (i la necessitat d'adaptar-nos-hi) i la urgència de la mitigació.

3.

Objectius, públic i abast dels escenaris

A l'hora de plantejar-nos el treball d'escenaris ens hem de fer diverses preguntes prèvies, per definir clarament els objectius de la feina que volem fer, qui és el públic objectiu i també quins són els recursos disponibles. En aquest apartat volem aportar algunes idees per fer aquesta petita anàlisi prèvia.

Quins objectius persegueix el treball?

Els tallers d'escenaris de futur, amb les seves diferents tècniques i formats, poden tenir diversos objectius:

1. Sensibilitzar sobre la crisi ecosocial.
2. Cohesionar actors al voltant d'una visió compartida sobre possibles escenaris de futur.
3. Elaborar i prioritzar estratègies compartides davant la crisi ecosocial.
4. Entrenar el pensament utòpic i la capacitat d'imaginar futurs desitjables.

En general, podem diferenciar els tallers que tenen un component estratègic, dels que s'enfoquen des de la creativitat i l'entrenament del pensament utòpic. Això no vol dir que les dues coses no es puguin treballar alhora, però en funció del públic i el context, segurament caldrà posar l'èmfasi en un tipus de tècniques que donaran més pes a una cosa a o una altra.

Per exemple, en el cas de Futurs imPOSSIBLES, la majoria de tallers que hem fet han tingut un paper estratègic, enfocat a reforçar les capacitats del teixit social i comunitari per fer front a la crisi ecosocial. Així doncs, ha estat molt important treballar tots els escenaris (positius i negatius) i aprofundir en les prioritats estratègiques. Altres tallers, orientats a un públic més general i no tan enfocats a la part estratègica, els hem centrat a entrenar el pensament utòpic des de la creativitat per confrontar la distopia.

Quin tipus de públic tindrem?

Com amb qualsevol procés participatiu, hem de saber quin tipus de públic s'espera que participi en el treball d'escenaris. Una premissa és que, com més divers sigui el públic, més ric serà el resultat, amb la idea que els escenaris que es construeixin són fruit de la mirada de totes les participants.

És difícil fer una segmentació de públics, però sí que podríem donar un parell d'orientacions generals:

Si estem davant d'un públic poc coneixedor de la crisi ecosocial, s'haurà de dedicar més temps a la part informativa prèvia (el realisme ecològic que hem explicat al punt 2). Segurament té sentit, almenys en primera instància, enfocar-se en l'objectiu de sensibilitzar i crear una visió compartida d'un futur desitjable per fer front a l'hegemonia del pensament distòpic.

Si estem davant d'un públic molt sensibilitzat, caldrà dedicar menys temps a compartir les premisses bàsiques de realisme ecològic i ens podrem enfocar a crear una visió compartida i la construcció d'estratègia. En aquest cas, té sentit abordar tota mena d'escenaris.

També ens podem trobar en un context molt activista, però volem fer una feina creativa i d'entrenament del pensament utòpic, per canviar l'estat d'ànim col·lectiu i alimentar l'esperança.

També es pot donar que es vulgui fer un treball estratègic, però amb un públic molt divers. En aquest cas, s'ha de comptar amb temps i recursos, ja que el pas per cada fase del taller ha de ser accessible i inclúsiu amb totes les participants, vinguin del context que vinguin.

Quin és l'abast del treball d'escenaris?

Juntament amb l'objectiu del treball i el públic, cal definir quin és l'abast de la feina que volem fer. Això implica respondre dues preguntes:

1. Quin és l'objecte d'estudi?

Ens hem de preguntar quin és l'àmbit sobre el qual volem fer la prospecció: un territori, un sector econòmic, una organització... És imprescindible tenir clar l'objecte d'estudi per delimitar els contorns de l'exercici.

2. Quin és l'abast temporal?

Aquest és el segon element que condiciona la reflexió. En general, com més gran és l'escala del treball, més marge temporal hauríem de donar. En el cas de Futurs imPOSSIBLES, hem estat treballant gairebé sempre a una distància de vint anys, per una escala catalana o inferior. Com més a prop en el temps són els escenaris, més difícil és imaginar canvis dràstics. Per contra, com més llunyans siguin, és més difícil vincular-los amb tendències o dinàmiques del present.

4.

Metodologies de construcció participada d'escenaris futurs

Hi ha moltes opcions metodològiques per a un procés participatiu de construcció d'escenaris. En qualsevol cas, comptar amb un grup tan divers com sigui possible garantirà que el procés sigui enriquidor, especialment en dues direccions. D'una banda, pel diàleg de sabers que es plasma en el resultat tangible (els relats de futur). De l'altra, per les sinergies que es produeixen entre actors socials o persones d'un mateix context que poden impulsar els futurs desitjats i evitar els no desitjats des del treball conjunt en el present.

Una de les aproximacions metodològiques més habituals i amb més trajectòria és la que es basa en una matriu 2x2 (o eixos) i una pregunta clau que orienta el treball. En processos on hi ha prou temps i s'aposta per una participació en totes les fases, aquests eixos es trien a partir d'impulsors de canvi, tal com es detalla a l'apartat 4.1 de la Guia. En altres processos, es pot partir d'eixos ja elegits prèviament (en treball de gabinet, d'anàlisi d'aquest context i de l'objectiu dels escenaris) i fins i tot relats sintètics de futur que puguin servir de base per al diàleg.

De vegades pot ser interessant utilitzar una altra metodologia més oberta, que no compta amb eixos que delimiten els escenaris o aclareixen momentàniament la incertesa, sinó que conviden a somiar conjuntament en un escenari desitjat. En aquest camp, ens trobem en plena experimentació, i per això presentarem tres metodologies diferents: «tres horitzons», «enfocament de mirada apreciativa» i «cròniques de la Gran Transició». Ens sembla especialment important fer aquesta tasca de pensar en escenaris plausibles i desitjables basats en el realisme ecològic perquè necessitem aquestes alternatives al nostre imaginari social, que està poblat d'històries catastrofistes.

En aquesta guia s'exposen de manera sintètica quatre metodologies participatives de construcció d'escenaris de futur:

- / Treball d'escenaris per eixos
- / Metodologia tres horitzons
- / Enfocament de mirada apreciativa
- / Cròniques de la Gran Transició

4.1. Treball d'escenaris per eixos

Aquesta metodologia està molt orientada a un objectiu estratègic i, per tant, a cohesionar un conjunt d'actors al voltant de diferents escenaris possibles i acompanyar-los a identificar les estratègies prioritàries a dur a terme en el present per evitar els pitjors escenaris i avançar cap als desitjables.

En aquest sentit, els escenaris són futurs rellevants, possibles, plausibles i internament consistents, que es poden utilitzar per explorar diferents alternatives de desenvolupament. No són prediccions de futur ni prolongacions de les dinàmiques actuals.⁴ Responen a una pregunta clau que defineix l'abast territorial o sectorial de l'exercici de prospecció i s'enfoquen en un nombre limitat de temes sobre els quals ens interessa construir les estratègies (per exemple, alimentació, teixit comunitari o teixit productiu).

Habitualment podem conceptualitzar un taller d'escenaris per eixos en dues parts: la primera seria la construcció dels escenaris i la segona l'elaboració de propostes de futur (accions o estratègies) per anar cap al desitjable i evitar el no desitjable.

Fase 0: la creació dels escenaris

Abans de començar a treballar, cal aclarir que hi ha dos possibles punts de partida:

- a) Creació dels escenaris de zero.
- b) Treballar a partir d'uns escenaris ja definits.

En el marc de la campanya Futurs imPOSSIBLES, hem estat treballant sobre quatre escenaris predefinitos, per tant, a partir de l'opció b), i és aquesta la metodologia que desenvoluparem en aquest punt de la guia. Ho hem fet així amb l'objectiu de poder dur a terme el taller de manera àgil i portar la «conversa sobre el futur» al màxim de contextos possible, sense necessitar gaires recursos ni temps.

Així doncs, hem partit d'uns escenaris ja construïts (a una escala europea/estatal) i els hem concretat en contextos més locals o sectorials perquè les participants els adaptessin a la seva realitat. De tota manera, si es disposa de temps, és interessant optar per l'opció a) i poder crear els escenaris de zero; al **Requadre 1** expliquem de manera resumida com fer-ho.

---

⁴ Agència Europea del Medi Ambient, *Looking back on looking forward: a review of evaluative scenario literature*, Technical Report 3/2009, 2009; S. Milne, *Scenarios and personas: towards a methodology for portraying the carbon intensity of UK lifestyles to 2030*, RESOLVE Working Paper 06-09, 2009; P. Nicol, *Scenario planning as an organisational change agent*, Graduate School of Business, Curtin University of Technology, 2005.

Requadre 1. Creació dels escenaris a partir d'impulsors de canvi

La metodologia emprada habitualment es basa en una matriu de quatre quadrants, on cadascun constitueix un futur per explorar. Els dos eixos de la matriu (X, Y) són els **impulsors de canvi** que representen els factors amb el potencial d'influir en l'objecte del taller (territori, sector, organització) dins de l'horitzó temporal. Cada quadrant definit pels eixos constitueix l'**escenari de futur**. Els eixos ens ubiquen en una cruïlla de camins, ens fan pensar col·lectivament i creativament: *què viuríem si passa X i Y (referint-nos als eixos en concret)?* La resposta a aquesta pregunta, en què es descriu com és aquest futur i com s'hi ha arribat, constitueix la **narrativa de futur** per a cada escenari.

Quan hi ha temps per construir els eixos de manera participativa, es dialoga sobre els impulsors de canvi més rellevants i incerts⁵ (i de vegades s'afegeix que hi hagi un grau d'influència diferent per part dels qui participen en la construcció d'escenaris). Com dèiem, aquests impulsors configuraran els eixos i, per tant, els quatre escenaris. Els tipus o categories d'impulsors de canvi més habituals són:

- Demogràfics. Alguns exemples són: distribució de la piràmide poblacional, migracions nacionals, distribució de la població en termes rural/urbà, etc.
- Científicotecnològics. Alguns exemples són: innovació i desenvolupament tecnològic, grau de dependència tecnològica, inversió en tecnologia, etc.
- Econòmics. Alguns exemples són: influència de les polítiques internacionals, regionalització-globalització econòmica, ocupació, etc.
- Ambientals. Alguns exemples són: disponibilitat de recursos naturals, canvi en els usos del sòl, canvi climàtic, pèrdua de biodiversitat, etc.
- Psicosocials. Alguns exemples són: consciència ecològica, cultura de la participació, etc.

Per a dur a terme aquesta tasca és molt important recollir l'evidència científica necessària per contextualitzar bé l'anàlisi d'impulsors de canvi, ja que l'elecció d'aquests impulsors condicionarà de manera central tota la resta d'exercici prospectiu. Així doncs, cal generar un primer procés informatiu per igualar els coneixements de les participants i poder tenir un procés deliberatiu equilibrat.

Per posar un exemple, per a l'elaboració de l'informe Consum i Canvi Global,⁶ es va treballar els escenaris de futur, intentant respondre quin seria el futur del consum i els estils de vida a l'Estat Espanyol el 2035 i el 2050. Del resultat de la discussió

⁵ Els impulsors de canvi són les principals forces subjacents a les tendències i són aquells factors que tenen el potencial d'influir en l'objecte d'estudi en l'horitzó temporal.

⁶ Cambio Global en España 2020/50. Consumo y estilos de vida (2011). Centro Complutense de Estudios e Información Medio Ambiental (CCEIM) i Centre de Recerca i Informació en Consum (CRIC).

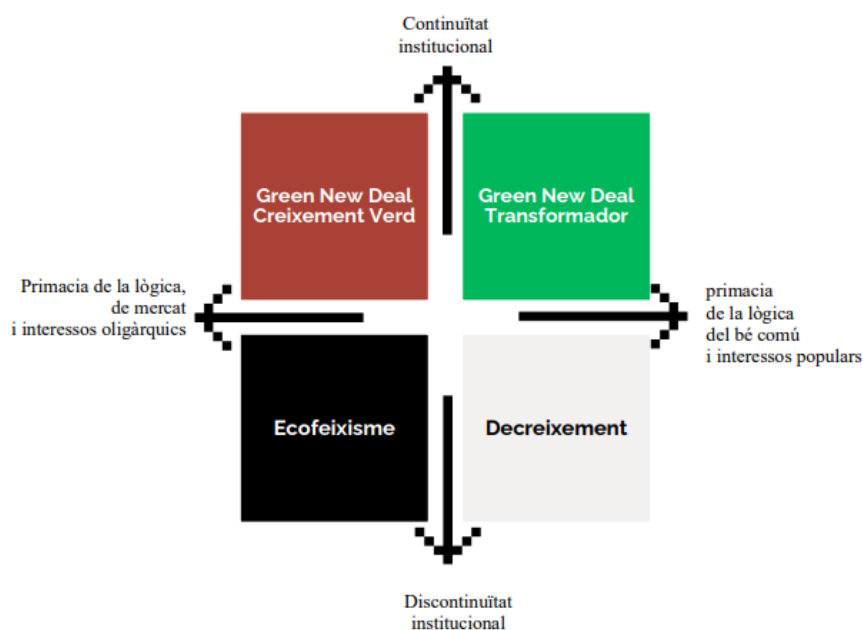
sobre els principals impulsors de canvi en van sortir dos eixos: la regeneració democràtica i la velocitat de la crisi ecològica. D'aquesta manera, el pitjor escenari representava la no regeneració democràtica i l'agudització ràpida i dràstica de la crisi ecològica, mentre que el millor escenari era l'invers.

Els quatre escenaris sobre els quals hem treballat han estat elaborats inicialment per la Concepción Piñeiro i el José Luís Fernández Casadevante «Kois»,⁷ a partir de la cruïlla de dos impulsors de canvi importants i incerts per a la transició ecosocial:

- Un factor sociopolític: el grau de trencament o continuïtat institucional, que també té a veure amb la intensitat del conflicte social.
- Un factor econòmic: en quina mesura el sistema econòmic respon a la lògica de mercat i als interessos de les elits, o, per contra, respon a la lògica del bé comú i els interessos de les majories socials.

De l'encreuament d'aquests dos factors, emergeixen quatre històries que hem construït per donar peu a imaginar futurs plausibles (amb diferent grau de probabilitat), però prou rellevants per tenir-los en compte (vegeu Figura 2).

Figura 2. Quatre escenaris de futur davant la crisi ecosocial, de Piñeiro, C. i Fernández Casadevante, J.L.

⁷ Aquestes narratives són una síntesi de les narratives recollides en el text **"Disputar el mañana. Escenarios de futuro, resiliencia y narrativas ecosociales"**, escrit per José Luís Fernández Casadevante «Kois» i Conchi Piñeiro, en procés de publicació per Solidaridad Internacional Andalucía, disponible en aquest enllaç: resilienciayjusticia.solidaridadandalucia.org

A l'annex es recullen les narratives que descriuen els quatre escenaris, en els quals s'ha utilitzat el 2045 com a any projectat. Aquestes narratives estan construïdes a escala europea/estatal i s'han anat actualitzant amb els resultats dels mateixos tallers d'escenaris. De fet, en contextos en què no hi ha gaire participació, o en què es vol reduir la complexitat dels escenaris, hem simplificat els escenaris en dos: un de desitjable («Viure millor amb menys») i un de no desitjable («El nostre estil de vida no és negociable»). També els podeu consultar a l'annex.

Fase 1: Construcció d'escenaris de futur

Aquesta fase es basa en l'exploració dels diferents escenaris i en l'adaptació de les visions de futur al context territorial, sectorial o organitzacional en què s'enfoca el taller o el treball. En general, s'han de fer tants grups com escenaris, de manera que cada persona podrà treballar només un escenari. És important que això quedi clar a l'inici de l'exercici, perquè la gent no pensi que farà un recorregut per tots. Possiblement, les participants preguntin quin és el criteri per escollir un escenari o un altre, però no hi ha una resposta única. El que han de tenir clar és que només en poden escollir un.

Un cop la gent està dividida en grups, es comença el treball. En primer lloc, es fa el **viatge al futur** a través de les narratives. Una manera senzilla, però efectiva de fer-ho és una lectura compartida en veu alta, en què cada participant llegeix un paràgraf de la narrativa. Aquesta fase immersiva es pot fer de moltes maneres diferents, tantes com ens puguem imaginar.

Un cop totes les participants coneixen el futur, comença l'**exercici d'imaginació col·lectiva**. Aquest exercici s'ha de fer pivotar sobre uns elements concrets que facilitin la prospecció. Per exemple, en el cas d'un taller dut a terme en un municipi de vint mil habitants de la perifèria de Barcelona, l'exercici es va fer amb una pregunta central (que situa l'abast del taller i l'horitzó temporal) i tres subpreguntes (que situen els temes sobre els quals es farà la prospecció):

Com serà el municipi el 2045 sota aquest escenari?

Com s'expressarà aquest escenari en:

- *el teixit comunitari, la cura i la cohesió social?*
- *els sistemes agroalimentaris?*
- *l'accés a l'habitatge i l'urbanisme?*

Aquestes preguntes són iguals per cada un dels quatre escenaris. Per a aquesta construcció es poden fer servir diverses tècniques (dialogar, escriure, dibuixar, teatralitzar, etc.). El resultat ha de ser una descripció de la situació del territori o àmbit concret sota cada un dels escenaris per cada un dels temes. És molt important

tenir unes preguntes de facilitació preparades per guiar la reflexió en cada un dels àmbits. A continuació us posem alguns exemples seguint les tres temàtiques:

a) Accés a l'habitatge i urbanisme

- *Quanta gent viu al poble? Ha crescut o s'ha reduït el nombre d'habitants?*
- *Quin paper juga el municipi amb relació al seu entorn (p. ex. la capital de comarca, la capital del país...)?*
- *Com ha evolucionat l'urbanisme i els usos del sòl? Hi ha més camp o més asfalt?*
- *Quin és el tipus d'accés a l'habitatge dominant?*
- *Com han evolucionat els diferents barris i el tipus de població que hi viu?*

b) Teixit comunitari

- *Quin paper té la comunitat a l'hora de resoldre les necessitats?*
- *Com s'aborda la diversitat de gènere, origen, edat, cos...?*
- *Quin tipus de conflicte social hi ha? Hi ha violència? Des d'on s'exerceix?*
- *Com han evolucionat els fluxos migratoris i com han afectat el teixit comunitari, les relacions veïnals, etc.*
- *Quin paper tenen les economies comunitàries (grups de consum, xarxes de cura, xarxes d'intercanvi i suport mutu, espais comunitaris, etc.) en l'entramat social i comunitari?*
- *Quina rellevància té la gestió comunitària o comunal de recursos?*

c) Sistema agroalimentari:

- *Quina és la situació del sector primari al municipi? Ha augmentat la producció d'aliments bàsics? Quin és el grau d'autoproveïment? Quins sistemes productius hi ha?*
- *Com és l'alimentació (accés a fruites, verdures, llegums, proteïnes, aliments processats...)?*
- *Com és la cultura entorn del fet de menjar, de cuinar, de produir o de comprar aliments?*
- *Com es configura el cicle de producció-distribució i comercialització-consum?*
- *Hi ha desigualtats en el consum alimentari?*
- *Quin paper juguen les iniciatives agroecològiques de producció i consum?*

Seguint amb l'exemple, el resultat del taller en qüestió es resumiria així:

Ecofeixisme	Green New Deal corporatiu	Green New Deal transformador	Decreixement
Teixit comunitari, cura i cohesió social	Teixit comunitari, cura i cohesió social	Teixit comunitari, cura i cohesió social	Teixit comunitari, cura i cohesió social
Sistema agroalimentari	Sistema agroalimentari	Sistema agroalimentari	Sistema agroalimentari
Accés a l'habitatge i urbanisme	Accés a l'habitatge i urbanisme	Accés a l'habitatge i urbanisme	Accés a l'habitatge i urbanisme

Per acabar aquest exercici, és interessant generar un espai més creatiu per il·lustrar els escenaris, com per exemple, fent que les participants hagin de fer una portada de diari que resumeixi l'escenari. Aquesta tasca ajuda molt al fet que les participants plasmin els escenaris en llocs, persones, referents, etc., del seu àmbit.

Finalment, per tancar aquesta fase, un cop les participants han descrit com és la vida el 2045, es llança la següent pregunta: **com hem arribat a aquesta situació?** Aquesta pregunta està enfocada a reconstruir la seqüència de fets que els ha portat a aquella situació. Aquesta part del taller és la que permet començar a treballar l'estratègia, ja que obliga les participants a identificar les relacions causa-efecte que connecten el futur amb el present. Des de l'experiència de Futurs imPOSSIBLES, val a dir que aquesta és una de les tasques més interessants, així que val la pena valorar quant de temps s'hi vol dedicar i quin nivell d'aprofundiment. Per exemple, una manera profunda d'abordar la reconstrucció temporal, quan ho apliquem a un territori concret, seria la que mostrem a continuació:

	2024 - 2030	2030 - 2040	2040 - 2045
Què ha passat a escala global - estatal?			
Què ha passat a escala local?			
Quin paper heu tingut els actors del territori?			

Les històries que resulten d'aquest exercici són fonamentalment qualitatives; el que importa és la lògica que es dona dins de l'escenari, la relació entre factors desencadenants d'unes situacions i d'altres. De vegades, als relats apareixen

percentatges o quantitats, una manera d'il·lustrar la magnitud dels canvis. Tot i això, aquesta proposta és sobretot qualitativa, ja que per fer escenaris basats en la modelització quantitativa es requereixen altres tècniques diferents de les presentades en aquesta guia.

A tenir en compte en la facilitació:

Quant de temps cal per fer aquesta fase?

Es necessita un mínim de dues hores, comptant que hi ha d'haver una justificació dels escenaris i de les premisses bàsiques de realisme ecològic, la creació dels grups de treball, la immersió al futur, la construcció dels escenaris per eixos temàtics i la reconstrucció del fil temporal. Si es vol dedicar temps de qualitat a la reconstrucció temporal, és desitjable tenir 2,5 o 3 hores. Si es vol alleugerir una mica el treball, es pot reduir a dos eixos temàtics.

Quantes facilitadores necessitem?

El nombre de facilitadores es compta per nombre màxim de persones per grup de treball, el límit màxim és de deu persones per grup. El nombre desitjable de persones per grup seria d'unes sis o set. Aquest nombre també dependrà de quants escenaris es vulguin treballar. A vegades pot passar que es plantegi un taller de quatre escenaris amb una estimació d'unes trenta participants, però que n'acabin assistint quinze i no sigui possible fer els quatre escenaris. Per això és molt recomanable demanar inscripció prèvia i dimensionar bé l'equip.

Què fer si les participants no es creuen l'escenari o en volen sortir?

Un cop estem en el diàleg del taller, és habitual que les participants vulguin sortir de l'escenari que estan treballant. Això es pot expressar de dues maneres. La primera és que les participants qüestionin l'escenari. La segona és que pensin en un altre escenari. Això pot passar, per exemple, si algú està treballant un escenari no desitjable, però vol intentar trobar-hi elements esperançadors. O al revés, algú està a un escenari desitjable i vol introduir-hi elements crítics o pessimistes.

En qualsevol dels casos, com a facilitadores, cal insistir en les regles del joc perquè funcioni: és un exercici especulatiu i ens hem de creure els escenaris sobre els quals treballem. Per prevenir aquestes dinàmiques és recomanable explicar-ho des de l'inici (o inclús amb antelació, perquè la gent vingui mentalitzada de casa). Cal deixar clar, doncs, que cap dels escenaris es complirà, sinó que el futur serà un escenari mixt amb barreja de tendències de tots quatre, en diferents moments i

llocs. Si una participant no desitja treballar un escenari, la podem convidar a canviar de grup i que vagi a l'escenari on se senti més còmode.

Què fem si les participants no es posen d'acord en la descripció de l'escenari?

Un dels objectius principals de la facilitació és aconseguir generar una descripció coherent i consensuada de cada escenari. És habitual que hi hagi discrepàncies, però la riquesa del treball està en assolir una visió compartida que pugui recollir el màxim de consens. Per suavitzar les discrepàncies es poden situar les descripcions que generen desacord en diferents moments («primer va passar això, però després va evolucionar cap a això altre») o en diferents llocs («això passava en aquest territori, i en aquest altre això altre»).

Com tenir en compte la gestió emocional de l'impacte que pot tenir un taller d'escenaris?

Aquestes qüestions poden generar un impacte en persones que no hi estiguin familiaritzades que a vegades reaccionen amb respostes que associem a situacions de trauma: congelar-se, lluitar o fugir. Com a facilitadores, hem de ser conscients que es pot donar aquest impacte, però que el plantejament del taller no té previst un espai de gestió emocional. Aquesta classe d'espais de gestió emocional no són habituals en un context públic i poden generar resistències. Per tenir en compte aquesta dimensió, recomanem aquestes lectures:

- *Mira0072 al futuro para transformar el presente: propuestas de acción hacia el cambio socioecológico*. Disponible a: https://www.fuhem.es/papeles_articulo/mirar-al-futuro-para-transformar-el-presente-propuestas-de-accion-hacia-el-cambio-socioecologico/
- *Mujeres y poder. Una mirada poliédrica a la sociedad actual*. Disponible a: <https://revistas.uma.es/index.php/transatlantic-studies-network/article/view/14332>
- Vídeo de Neus Andreu de Fil a l'agulla: <https://www.youtube.com/watch?v=Y-RKN8ciSQY>

Fase 2: Priorització estratègica i construcció de propostes

En aquesta segona fase, l'objectiu és construir estratègies compartides i fer un exercici de priorització. Així doncs, es treballarà sobre els aspectes desitjables i no desitjables dels diferents escenaris per definir conjuntament les accions i estratègies que ens ajudin a avançar cap al desitjable mentre evitem allò no desitjable.

Una de les maneres més efectives de fer-ho, és dividir-se en grups, però aquesta vegada no per escenaris, sinó per eixos temàtics. Seguint l'exemple anterior, es faria un grup per a cada un dels temes:

- *Teixit comunitari, la cura i la cohesió social*
- *Sistemes agroalimentaris*
- *Accés a l'habitatge i l'urbanisme*

La primera tasca de cada grup és anomenar tots els **aspectes de futur** que han sortit amb relació al seu tema, de tots els escenaris. Per això, idealment, a cada grup hi ha d'haver gent de tots els escenaris. Generalment, la tasca de recollir tots els aspectes de futur de cada tema i preparar-los per poder-los revisar entre totes les participants, l'ha de fer l'equip de facilitació, ja sigui a la pausa de canvi d'una fase a l'altra, o en els dies previs a la celebració de la fase 2 del taller.

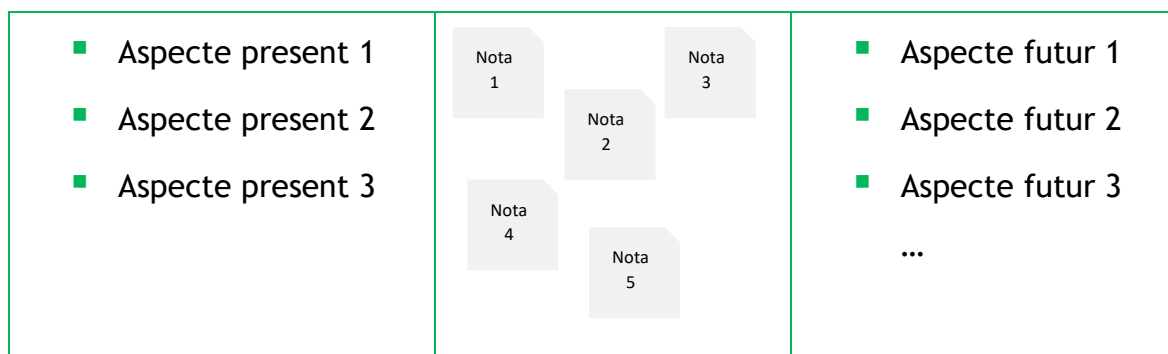
Mentre es repassen els aspectes de futur de cada tema, el grup ha de consensuar si són aspectes desitjables, no desitjables o amb tendències mixtes. Es marca amb **verd (desitjable)**, **vermell (no desitjable)** o **ambre (mixt)**. Per resoldre les ambigüitats dels aspectes mixtes, es pot invitar les participants a matisar què hauria de passar perquè aquell element deixi de ser mixt i passi a ser desitjable, de manera que ens quedaria una classificació només amb aspectes desitjables i no desitjables.

Un cop tenim la llista d'allò que es vol i allò que no es vol per a cada un dels eixos temàtics, es comença a treballar en les idees per arribar des del present cap al futur desitjable, tenint en compte el no desitjable amb l'objectiu d'evitar-ho. Aquestes propostes es van agrupant com a part d'estratègies que inclouen diferents mesures o matisos. Una bona opció és treballar amb notes autoadhesives que permeten l'agrupació.

Una possibilitat, abans de començar amb la pluja d'idees, és identificar tots els aspectes de present (les **llavors de futur**) que hi ha. Així tenim un diagnòstic de la situació de partida. Un cop identifiquem els aspectes de futur i els de present, comencem a treballar en aquelles estratègies que poden potenciar el que tenim avui per assolir els futurs desitjables i per evitar els no desitjables.

Ens podem imaginar un esquema així:

Teixit comunitari, la cura i la cohesió social		
Aspectes presents amb els quals podem connectar aquestes propostes (les <i>llavors de futur</i>)	Propostes en notes autoadhesives que van configurant estratègies	Aspectes de futur (marcats com a desitjables, no desitjables o mixtos)

El resultat d'aquest exercici hauria de ser la d'un conjunt d'estratègies amb una sèrie d'accions agrupades al voltant de cada una. Recomanem enfocar-se més en coses qualitatives que en quantitatives: escollir poques accions i treballar-les bé, amb temps.

A partir d'aquesta identificació es pot anar aprofundint en l'elaboració d'un pla d'acció o un pla estratègic, que contemplaria algunes tasques: la prioritització d'estratègies i accions, la calendarització, l'assignació de recursos, etc. El nivell d'aprofundiment en aquestes tasques dependrà de cada cas.

Al punt 6c de l'**Annex** s'hi inclou una fitxa de facilitació amb els passos a fer per al desenvolupament de la metodologia.

Apunts de facilitació:

Quant de temps cal per fer aquesta fase?

Per arribar a tenir el requadre de llavors de futur i estratègies i accions, cal un mínim d'1,5 hores. Si a més es vol treballar la prioritització i aprofundir en com fer operatives les accions i estratègies, caldrà ampliar el temps. Amb tot, la suma de les fases 1 i 2 es poden estructurar com una jornada d'un dia sencer, amb descans de mig matí i descans de migdia, i dedicar-hi un total d'unes sis o set hores. O es pot estructurar en dues trobades de tres hores cada una, i dedicar un dia als escenaris i un altre a les propostes i a organitzar-se en grups d'acció que puguin dur a terme aquestes propostes.

De quina manera es pot aconseguir que sorgeixin accions disruptives o innovadores?

A l'hora de plantejar accions i estratègies, és habitual caure en els marcs de treball ja existents, i per això és interessant fer que les participants s'esforcin a imaginar solucions disruptives. Per fer-ho, es pot plantejar explícitament que, com a mínim, hi hagi una proposta impossible o molt difícil d'imaginar avui. També es poden tenir preparades les respostes més habituals, com a punt de partida, i preguntar què més es pot fer a part d'això. També es pot partir de les llavors de futur i preguntar-se què necessiten per fer un veritable salt d'escala.

Podem avançar feina amb les llavors de futur?

Si no volem dedicar molt de temps a identificar allò que ja existeix, es pot fer una feina de gabinet prèvia amb les organitzadores del taller i portar preparat un catàleg de projectes inspiradors que es vinculin amb els aspectes desitjables ja identificats. En general, garantir la diversitat en els diferents grups, facilita que surti més diversitat de llavors i estratègies.

4.2 Metodologia dels tres horitzons

En la variant dels «tres horitzons» es treballa només un escenari de futur (el desitjat), per identificar les problemàtiques del present que volem modificar i, finalment, establir les propostes de transformació que ens permetran superar les problemàtiques actuals i assolir el futur desitjat.

La metodologia de tres horitzons s'il·lustra a la **Figura 3**, on l'eix X representa el temps (del present al futur) i l'eix Y representa les dinàmiques dominants. Aquesta és la descripció de cada horitzó:

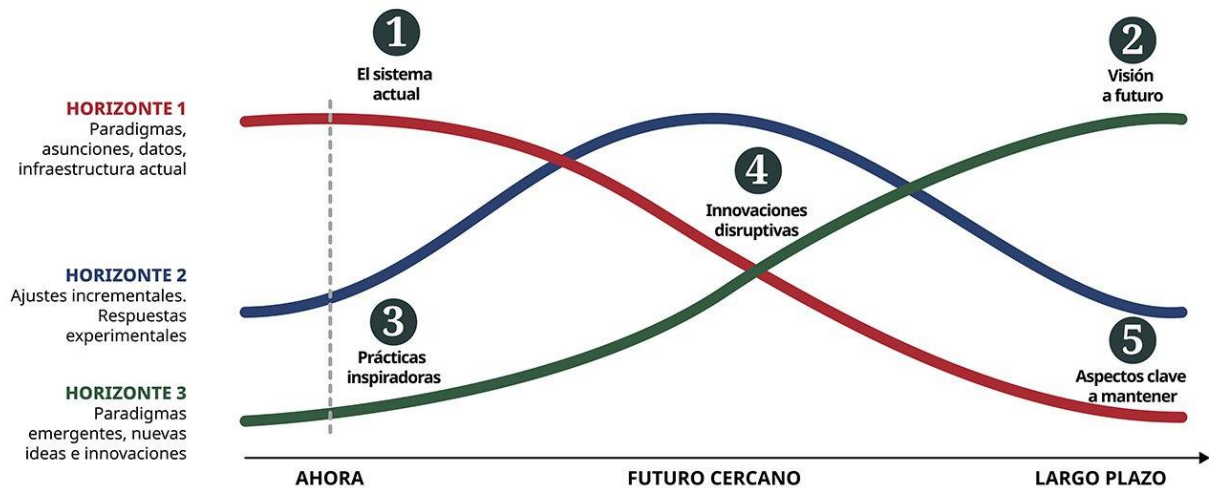
L'Horitzó 1 (H1) representa les problemàtiques dominants del present i que no són desitjades per ser les causants de la crisi ecosocial actual. Es busca que, en el futur, aquestes dinàmiques disminueixin i deixin de ser dominants.

L'Horitzó 3 (H3) representa les dinàmiques desitjades per a la transició ecosocial i que actualment existeixen de manera aïllada (són llavors),⁸ però no són dominants. Es busca que en el futur siguin les que predominin.

L'Horitzó 2 (H2) representa el camí a recórrer entre els horitzons 1 i 3 en el qual es busca que les problemàtiques no desitjades del present vagin disminuint i les llavors existents de la transició ecosocial creixin, es multipliquin i siguin les dominants en el futur desitjat.

Figura 3. Diagrama de la metodologia tres horitzons

⁸ Connecta amb les Semillas para el Buen Antropoceno, inspirada en el projecte Seeds for Good Anthropocenes, <https://goodanthropocenes.net/>

Aquesta metodologia defineix una dinàmica de treball amb aquestes fases:

1a: Diagnòstic: el sistema actual

Es convida les persones participants a identificar quines són les problemàtiques actuals de la transició ecosocial i quins són els principals desafiaments. Preguntes que poden orientar la reflexió: *Què està passant avui dia? Com definiríem el “Business as Usual”? Què es dona per fet? Quines debilitats té aquest paradigma?*

2a: Visió a futur: l’escenari desitjat

Partirem de la pregunta clau que ens orienta, en aquest cas: *Quin és el futur de l’objecte d’anàlisi el 2045 amb relació a la crisi i la transició ecosocial?* Es convida les persones participants a pensar i somiar amb el futur desitjat. Altres preguntes que poden orientar la reflexió: *què volem impulsar? Cap a on volem anar? Quines oportunitats volem capitalitzar?*

3r: Pràctiques inspiradores: les llavors de futur

Es convida a pensar en projectes, iniciatives i/o accions (llavors de futur) del present en què ja es poden veure alguns dels elements identificats en el futur desitjat. Preguntes que poden orientar la reflexió: *hi ha alguns senyals emergents avui dia que siguin una petita mostra de la visió de futur?*

4a: Innovacions disruptives: les estratègies

Es convida les persones participants a pensar i cocrear estratègies que es puguin dur a terme en el present, d’una banda, per abordar els aspectes no desitjats (les problemàtiques/reptes actuals), fent que remetin o desapareguin i, de

l'altra, per assolir els aspectes desitjats identificats (els futurs desitjats). Preguntes que poden orientar la reflexió: *quines proves, experiments, iniciatives, s'estan començant a posar en pràctica com a resposta a les debilitats de l'Horitzó 1?*

5a: Aspectes clau a mantenir: el que no volem perdre

Finalment, es reflexiona sobre aquells aspectes del present que volem preservar, que cal defensar, que no s'han de perdre. *Quins aspectes de l'Horitzó 1 (fortaleses, trets definitoris) no volem perdre tot i els canvis i el pas del temps? Quines ens hem d'esforçar a mantenir vives?*

Aquesta última fase és prescindible en cas de limitacions de temps, i també si creiem que és convenient acabar amb la 4a fase, que fa referència a les innovacions disruptives.

Una possible variant és fer primer les fases 2 (futur desitjat) i 3 (llavors de futur), i després fer la fase 1 enfocada als principals reptes i característiques del sistema actual que impedeixen que les llavors de futur esdevinguin majoritàries. Finalment, es faria la fase 4, d'identificació d'estratègies disruptives per reduir o eliminar els impediments del sistema dominant, i per escalar les llavors de futur, tot plegat per arribar al futur desitjat.

A l'hora de construir l'escenari desitjat, es poden fer servir les narratives de Green New Deal Transformador i Decreixement, per separat o combinades.

Molts dels aspectes pràctics del treball per eixos també s'apliquen aquí, especialment la delimitació de l'abast del treball (territorial, sectorial, organitzacional), així com les temàtiques centrals sobre les quals es vol fer l'anàlisi.

4.3 Enfocament de mirada apreciativa

Malgrat no tenir tanta experiència en aquesta metodologia, hem pensat que era interessant incloure-la, ja que s'enfoca a fer valdre les experiències existents i identificar reptes per fer-les créixer. Treballar des de la mirada apreciativa permet canviar la percepció que les persones tenen sobre el seu col·lectiu o entitat i la seva relació amb la crisi ecosocial. És valuós alimentar l'autopercepció de ser les llavors de futur per a una transició ecosocial. La cooperativa Garúa ho defineix així:⁹

---

⁹ <https://www.garuacoop.es/semillas-de-futuro-microutopias-mirada-apreciativa-y-alternativas/>

I si contemplem algunes experiències i moviments presents a la nostra societat i els projectem de manera esperançada cap al futur? I si en comptes de veure les seves limitacions, biaixos i mancances, imaginem quines serien les potencialitats que podrien desplegar en contextos polítics econòmics, polítics i culturals favorables?

(...) hem de treballar la «mirada apreciativa» cap a les experiències i alternatives concretes, de manera que serveixin com a inspiració des d'on esbossar com serien els nostres barris i municipis si haguéssim aconseguit fer una transició cap a models de societat ajustats als límits ecològics amb criteris de justícia social i democràcia.

Un taller així constaria d'aquestes fases:

1a: Diagnòstic

Presentar les premisses bàsiques de realisme ecològic mencionades al capítol 2.

2a: Catàleg d'experiències inspiradores i selecció de microutopies

En aquesta fase s'han de seleccionar les experiències actuals amb les quals es vol treballar. L'economia social i solidària és una de les principals fonts de les quals partir, ja que trobem exemples en tots els àmbits de la vida: comunitats energètiques, cooperatives de consum agroecològic, habitatge cooperatiu, iniciatives de mobilitat compartida, etc. Aquesta tria es pot fer abans del taller (amb les organitzadores) o durant el taller.

3a: Viatge al futur i creació de l'escenari

Es fa un grup per a cada microutopia seleccionada i es planteja la següent situació: som al 2045 i hem aconseguit fer una transició ecològica justa i democràtica. Aquesta experiència, que el 2024 era minoritària, és avui majoritària. Vosaltres que heu presenciat aquest canvi, ens podeu explicar com és aquesta iniciativa i quins factors han fet que aquesta experiència hagi passat de ser minoritària a ser dominant?

Així doncs, cal fer una primera descripció de la iniciativa majoritària, per després identificar els factors que han contribuït al fet que s'hagi donat aquest procés de salt d'escala o *mainstreaming*.

4a: Potencialitats de les microutopies

En aquest punt, es pregunta a les participants quins canvis han aconseguit aquestes experiències el 2045 i es demana que ordenin els canvis per diferents factors:

- Psicosocials
- Sociopolítics

- Econòmic-productius
- Ambientals
- Gènere
- Tecnocientífics

Aquests tallers combinen la dimensió d'entrenar el pensament utòpic i la dimensió estratègica. Pel que fa al relat, els resultats tenen molt potencial, ja que, partint d'iniciatives existents, permeten materialitzar i generar un desig alternatiu a l'actual societat de consum i projectar un relat il·lusionant sobre una altra manera de viure. En José Luís Fernández Casadevante «Kois» reforça aquesta idea:¹⁰

La millor matèria primera que tenim per desencadenar aquest exercici d'entusiasme són les nostres alternatives modestes. Hem de contemplar-les amb una mirada apreciativa, capaç d'imaginar què donarien determinades pràctiques si creixessin, gaudissin de legitimitat institucional, recursos i marcs reguladors favorables. Allà on el més senzill seria trobar insuficiències, mancances i defectes, el desafiament és ressaltar les seves capacitats i endevinar les claus que poden fer de les microutopies realitats més factibles, creïbles i inspiradores.

En qualsevol cas, és tot un terreny sobre el qual anar experimentant.

4.4 Cròniques de la Gran Transició

Si el nostre objectiu és, principalment, combatre el clima de derrota col·lectiva i ajudar la gent a entrenar el pensament utòpic, ens enfocarem en el treball dels escenaris desitjables. Això no vol dir que en aquest tipus de tallers no puguem incloure elements estratègics, però no és imprescindible perquè el primer objectiu ja és vàlid en si mateix (sobretot si ens dirigim a públic no activista).

La proposta que plantejem posa l'èmfasi a situar les participants en el rol de protagonistes de la Gran Transició, i que puguin fer la crònica de com s'ha dut a terme aquesta transició. Aquests són alguns elements a tenir en compte a l'hora de treballar escenaris desitjables:

1r. Cal fer un diagnòstic perquè tothom tingui un mateix punt de partida i entengui les premisses de realisme ecològic. Cal definir com i quan es fa aquest diagnòstic.

2n. A l'hora de plantejar el taller, cal tenir clar quin tipus de resultat i devolució obtindran les participants, perquè serveixi també d'incentiu. Cal incloure la dimensió artística. Una manera relativament accessible és fer servir eines d'intel·ligència

¹⁰ Tirant pedres a la lluna ens anem fem forts, dins de *Futurs (im)possibles. Propostes i imaginaris per una transició ecosocial*. Rubèn Suriñach i Eva Vilaseca (coords), editat per Pol·len Edicions. Novembre 2024.

artificial per dibuixar paisatges a partir del que han definit les participants. Si hi ha més recursos, es pot integrar els artistes o arquitectes al taller perquè puguin mostrar el seu art sobre el mateix taller (tot i que no té per què ser *in situ*, i es pot fer la devolució al cap d'uns dies, fent una exposició, o una trobada de devolució).

3r. A l'hora de plantejar futurs utòpics, és important no projectar escenaris totalment harmònics, sinó que han de ser dinàmics i tenir punts de conflicte o contradicció, ja que han de tenir un mínim de versemblança perquè la gent hi entri.

A partir d'aquest plantejament general, hi ha diverses opcions metodològiques. Aquí us presentem un taller que hem dut a terme a Futurs imPOSSIBLES, basat en la narrativa *hopepunk*¹¹ que trobareu a l'annex 6d.

Part 1. Plantejament bàsic: realisme ecològic i futurs desitjables

Amb totes les participants juntes, generem un moment inicial per:

- Posar sobre la taula el marc de la construcció de l'escenari: el realisme ecològic, per tant, un diagnòstic realista sobre els reptes ecosocials.
- Contextualitzar la necessitat de combatre el pensament distòpic i entrenar la capacitat de pensar en un futur millor
- Futur desitjable: aclarir que treballarem un escenari en què la transició ecològica s'ha abordat des de la justícia, la cohesió social i la democràcia/participació de la ciutadania.

Part 2. Presentació de les notícies del futur i creació de grups temàtics

Es presenten les portades de diari del futur, on trobem unes cinc o sis notícies del 2045. En aquest exemple, vam treballar tres portades de diari, centrades en aquests temes:

- Com treballem
- Com convivim i ens cuidem
- Com aprenem i ens divertim

Evidentment, a cada context es podrà decidir quines temàtiques es volen treballar i, per tant, quines notícies caldrà elaborar.

Donem cinc minuts a les participants perquè escullin el tema que els interessa més i ens dividim en tres grups, un per a cada portada. A l'annex 6e mostrem totes les notícies utilitzades per a cada temàtica.

Part 3. Viatge al futur i elaboració de notícies

Aquesta és la part central del taller. En un primer moment, amb els subgrups formats, fem una ronda de presentació perquè la gent agafi familiaritat i després s'explica

---

¹¹ El concepte *hopepunk* és un subgènere de la ficció especulativa que posa l'èmfasi en l'esperança i les lluites col·lectives com a motor de les narracions. Més informació: <https://es.wikipedia.org/wiki/Hopepunk>

breument l'exercici. És interessant plantejar a les participants que estan a punt de viatjar al futur, que es preparin per al viatge i, a partir d'aquí, fer la immersió fins al 2045.

El viatge al futur l'hem fet a partir de la narrativa *hopepunk* (annex 6c), una història explicada en primera persona sobre com es va aconseguir la Gran Transició. Poden haver-hi diverses maneres de compartir la narrativa; la que hem fet servir habitualment és la lectura compartida en veu alta, cada participant llegeix un paràgraf.

Un cop estem al futur, les participants han d'organitzar-se entre elles per fer grups de tres o quatre persones que treballaran sobre la mateixa notícia. Es demana a cada subgrup de desenvolupar la notícia d'acord amb la següent estructura (es pot proporcionar una plantilla per facilitar la feina):

- Titular
- Resum o entradeta
- Explicació: qui, què, quan, perquè
- Declaracions breus dels protagonistes
- Foto i peu de foto

Per desenvolupar l'exercici, es pot demanar a les participants que es divideixin rols i que, per exemple, una faci de periodista i la resta de protagonistes de la notícia. De fet, es pot tenir preparat un llistat de possibles protagonistes per a cada notícia. És interessant que, entre les protagonistes hi hagi persones contràries a la notícia o damnificades, per situar el punt de conflicte dins la utopia.

Mentre fan l'exercici, les facilitadores poden anar passant pels grups, resolent dubtes o ajudant a desencallar situacions. Cal remarcar dos elements de l'exercici:

- Les notícies han de fer especial èmfasi en com s'ha arribat a aquest assoliment.
- Les notícies han de tenir present el realisme ecològic d'alguna manera.

Al Requadre 3 exposem una possible expansió metodològica, elaborada per la Xixa Teatre, per aprofundir en la dimensió de joc de rols que pot tenir aquest tipus de taller i explorar les contradiccions i conflictes dels escenaris desitjables.

Requadre 3. Alternativa metodològica: teatre fòrum i treball de grups.

Per la Xixa Teatre

Objectiu:

Aquesta expansió metodològica busca promoure la discussió entorn de l'escenari futur i incrementar la diversitat d'arguments possibles tant a favor com en contra d'aquesta nova realitat, cosa que motivarà la reflexió i el pensament crític.

Descripció de la intervenció:

A partir dels rols identificats, es crea una petita representació entre els personatges. Cada personatge es posiciona des d'un punt de vista que representi una opinió davant de la notícia presentada. S'aconsella proposar punts de vista que ressaltin tant el favorable de la notícia, com aquells aspectes en els quals certs col·lectius es poden veure perjudicats.

Pas a pas:

1. El personatge periodista presenta la notícia com en un telenotícies en directe.
2. Es pregunta al personatge 1 la seva opinió davant d'aquesta nova situació i el personatge respon.
3. Es pregunta al personatge 2 la seva opinió i el personatge respon.
4. Es repeteix l'acció les vegades que faci falta en funció de quants personatges estan representats.
5. Els personatges dialoguen entre ells contraposant els seus punts de vista i generant discussió.
6. El personatge periodista estén la pregunta al públic: Quin d'aquests personatges representa millor la teva opinió? A qui fas costat?
7. Un cop el públic explica en veu alta algunes postures, el personatge periodista els convida a posicionar-se a l'espai escènic al costat del personatge a qui fan costat.
8. Després convida les persones del públic que s'han posicionat a donar la seva opinió i tractar de convèncer aquelles que opinen diferent de canviar-se de lloc.
9. Si no es produeix cap canvi de posicionament, el personatge periodista proposa que donem un argument hipotètic que ens faria canviar o comprendre millor a l'altra part.

Part 4. Posada en comú de les notícies i tancament

Un cop tots els subgrups han fet el seu exercici, es genera un espai plenari on poder compartir breument les notícies. Es pot generar una ronda final de paraula perquè les participants comparteixin reflexions, idees, emocions, etc., que els ha despertat l'exercici.

Per aquest tipus de taller, el retorn previst a totes les participants és un diari de 2045 que reculli totes les notícies elaborades per les participants i que pugui circular per xarxes socials.

Aquest tipus de taller és poc exigent en facilitació, ja que les participants tenen molta autonomia en l'elaboració de les notícies, i també en temps, ja que amb 1,5 hores es pot arribar a fer.

5.

Recomanacions generals per construir escenaris de futur d'una manera participada

- Com facilitar un taller accessible i des de la consciència de privilegis i dinàmiques de poder?

L'accessibilitat, la inclusió i el benestar de les participants són elements clau en un procés participatiu reeixit, que ha de ser regit per valors i principis com la igualtat d'oportunitats —vinculades amb la integració i la justícia social—, els drets humans, la representativitat, l'enfocament de gènere, l'equitat i la paritat.

A més d'aquests principis, cal assegurar una participació inclusiva des de les perspectives de gènere, social, generacional i de diversitat, i posar un èmfasi especial en les relacions de poder, tant les intragrups com les estructurals que travessen la societat en conjunt.

Per aplicar aquestes mesures i procediments d'accessibilitat i inclusió s'han de dur a terme les accions següents:

- Identificar les limitacions i els obstacles per a la participació democràtica, l'accessibilitat i la inclusió horitzontal.
- Establir mesures per eliminar o mitigar les desigualtats en les possibilitats de participar.
- Fer una avaluació contínua de la participació.

Tot seguit, s'indiquen algunes mesures que convé desenvolupar per garantir l'accessibilitat, la inclusió i el benestar de les participants:

Accessibilitat a l'espai físic: Cal assegurar que l'espai físic sigui accessible perquè persones amb mobilitat reduïda i altres amb necessitats vinculades amb la mobilitat puguin participar en igualtat de condicions.

Accessibilitat als materials i continguts: Els materials s'han d'adaptar per a una millor comprensió per part de les participants, a més d'atendre situacions de diversitat funcional o necessitats d'accessibilitat cognitiva. Els materials i continguts han de complir les característiques següents:

- Extensió adequada i fàcil comprensió.

- Ús de tècniques amb diversitat de maneres de participació (oral, visual, escrita).
- Continguts i llenguatge adequats i adaptats a la diversitat de les participants, que poden incloure subtítols o transcripció de materials audiovisuals i imatges per a persones amb discapacitat auditiva i visual.

Acompanyament a l'idioma: Atenent la diversitat lingüística, pot ser necessari comptar amb traducció català-castellà per part de l'equip de facilitadors/es o traductors/es professionals.

Inclusió durant els tallers: Cal tenir en compte la igualtat d'oportunitats entre les diferents persones a l'hora d'expressar-se. Per això, se suggereix treballar en grups petits, d'un màxim de deu persones, en què la facilitació ha de controlar els temps d'intervenció per assegurar una participació igualitària. La tècnica de la ronda és molt útil per garantir-la.

Inclusió en els continguts i materials: Els documents que es generin han d'utilitzar llenguatge inclusiu i imatges que mostrin la diversitat de la població, per contribuir a modificar estereotips discriminatoris i rols afavoridors de la desigualtat social.

■ Quin tipus d'espai podem generar per tancar els tallers?

És important no tancar l'exercici fent una devolució de resultats i prou, sinó que cal generar un espai final de valoració col·lectiva dels resultats i de l'exercici. Aquest espai pot ser obert al que sorgeixi de les participants: una reflexió estratègica, una reacció emocional, una idea de futur que ha quedat no dita, etc.

Sí que val la pena acabar amb un reconeixement de l'energia dedicada per les participants i de la importància que té haver fet un exercici així. Fer servir un tècnica tipus «Els habitants del futur t'agraeixen que siguis aquí», que serveixi també com a celebració de la feina feta.

També és interessant obrir la porta a les properes passes. En el cas de col·lectius i entitats que hagin participant als tallers des d'una mirada estratègica, es pot reflexionar sobre què faran l'endemà amb aquells resultats i com els vincularan a la seva intervenció sociopolítica. En el cas de ciutadania no organitzada, pot ser interessant incitar a participar en iniciatives col·lectives al seu territori o context (caldrà tenir preparat un llistat de «llavors de futur» per poder compartir).

6.

Annexos

6.a. Narratives de futur per quatre escenaris

Autoria: adaptació feta per Rubèn Suriñach a partir de Conchi Piñeiro i José Luís Fernández Casadevante «Kois».

Decreixement

«Viure millor amb menys» era l'eslògan amb què moviments ecologistes van començar a socialitzar un nou imaginari durant els inicis del nou mil·lenni. En un primer moment, aquestes idees i pràctiques contraculturals van guanyar una enorme popularitat entre els nous moviments juvenils per a la justícia ambiental i climàtica. Amb el pas del temps, i les freqüents catàstrofes naturals i crisis socioeconòmiques derivades de l'esgotament de recursos, la necessitat de viure millor amb menys es va convertir en un nou sentit comú col·lectiu. Malgrat tot, els mitjans de comunicació i els poders econòmics i polítics continuaven representant una realitat i unes aspiracions socials totalment separades d'aquesta nova manera de pensar.

Aquest canvi cultural no es va donar de manera espontània, sinó que els moviments socials van acompanyar-lo, cosa que va afavorir l'autoorganització de la població i el reforç del teixit comunitari per fer front a les turbulències socials i econòmiques derivades de la crisi ecològica. Així, món sindical, feminisme, moviment veïnal, antiracisme, lluita per l'habitatge, moviments de defensa dels serveis públics, economia social i solidària van conjurar-se per situar la transició ecosocial al centre de les seves estratègies.

Mentre es cultivava aquesta nova sensibilitat ecosocial, el futur va deixar de percebre's com una amenaça, per convertir-se en una invitació a pensar alternatives. Això va fer reactivar la imaginació política, d'aquesta manera van aparèixer relats sobre el futur en els quals les societats havien aconseguit fer una transició ecològica justa. El corrent artístic i literari anomenat «realisme ecològic», va ajudar a mostrar les potencialitats de les pràctiques comunitàries i de l'economia solidària: cooperativisme de treball i consum, agroecologia, monedes complementàries, hortes compartides...

Davant d'un intent de privatització massiva del subministrament d'aigua (allà on s'havia aconseguit municipalitzar), el decreixement va saltar a l'esfera pública mitjançant una forta mobilització social que reclamava aprofundir en la democràcia política i econòmica. Aquest moviment, amb epicentre al medi rural, va desencadenar accions de desobediència civil massives, que es van contagiar a les ciutats. Aquesta onada de mobilitzacions va desembocar en una expansió de noves institucions populars, com comitès de defensa de l'aigua o assemblees locals per a la transició ecosocial, cosa que va forçar la convocatòria excepcional d'eleccions locals. Les candidatures rupturistes, on confluïen activistes i persones amb experiència institucional en partits polítics, van aconseguir àmplies majories a pobles i ciutats, que posteriorment es van traslladar a les diferents escales de govern.

Va ser l'inici d'un il·lusionant procés, on la transició ecosocial va vehicular una pluralitat de demandes relacionades amb el federalisme, el feminisme, les lluites antiracistes i LGTBIQ, la diversitat funcional o la salut mental. Aprofitant l'entusiasme i el protagonisme social, es va fer un fort procés de descentralització política, relocalització econòmica i restauració ecològica.

En el terreny polític, es va combinar la democràcia representativa amb la creativitat institucional, que va portar al desenvolupament de mecanismes participatius i de democràcia directa. L'augment de les dinàmiques d'autogovern va permetre focalitzar les polítiques cap a la construcció de resiliència, la descarbonització i l'augment de les sobiranes locals.

Sota l'amenaça i desestabilització constant provocada pels mercats financers, l'economia va anar evolucionant cap a un sistema postcapitalista, amb predomini de les economies solidàries i transformadores i de l'economia pública en alguns sectors estratègics. L'economia de mercat —fortament regulada— va continuar tenint un paper a l'hora d'accedir a determinats béns i serveis no bàsics. Aquest sistema va permetre reduir la dependència dels mercats financers i avançar en la desmercantilització de moltes esferes de la vida. La rellevància dels sectors econòmics vinculats al món rural, va provocar un repoblament de pobles i ciutats mitjanes, acompanyat d'un descens important d'habitants a les grans ciutats.

El feminisme va ser clau a l'hora de redefinir la noció de treball a la societat perquè va incorporar les tasques de cura i el compromís amb la comunitat com a element prioritari en els usos del temps de la població, juntament amb el treball productiu.

Ecofeixisme

«El nostre estil de vida no és negociable» afirmava categòricament George Bush a la Cimera de Rio el 1992, plantejant que, si el capitalisme i la societat de consum no eren compatibles amb la sostenibilitat i la democràcia, pitjor per a aquestes últimes. No protegir les persones, sinó un estil de vida, va tenir enormes implicacions, ja que aquest estil de vida només podia ser assumit per un nombre cada vegada menor de persones. Des de la dècada dels vint, es va viure una gran inestabilitat econòmica i social derivada de la crisi energètica i l'agudització de les conseqüències del canvi climàtic: les restriccions en el consum d'aigua, els talls d'electricitat i la interrupció del subministrament de mercaderies es van convertir en habituals. Per fer front al malestar social, es van endurir les fronteres i es va donar un paper central a les forces policials i l'exèrcit per mantenir l'ordre.

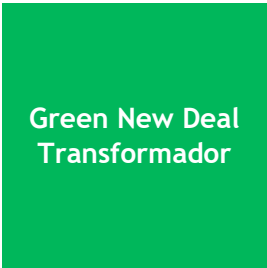
El tancament de fronteres i l'enduriment de les polítiques migratòries van desgastar els mecanismes multilaterals de governança política i econòmica (ONU, OMC...) i la cohesió d'actors transnacionals com la UE, que es va desmembrar. Es va tornar a operar amb les monedes antigues i se'n van inventar d'altres davant la fundació de nous països, cosa que es va concebre com un gest constituent. Aquest context va fer créixer amb força els nacionalismes, de manera que la gent es va agrupar al voltant de formes de pensament menys plurals i fortament excloents. Això va fer aflorar un tradicionalisme conservador que va reforçar l'heteropatriarcat, el racisme, la xenofòbia o el capacitisme. I especialment, les fronteres van servir per blindar els països i territoris enriquits davant de l'arribada d'onades de milions de persones que fugien de zones del planeta que s'havien tornat inhabitables.

En l'àmbit econòmic, una aliança entre grans corporacions i responsables polítics va permetre posar l'aparell d'Estat al servei d'una economia de dos nivells: la de les elits i la de la resta de la població. Així, es va mantenir un «capitalisme assistit» que continuava concentrant el poder i la riquesa a les elits, aprofitant-se del treball precari i cada vegada més desprotegit de les majories empobrides. El nou «esperit nacional» va fer que, malgrat les grans diferències econòmiques entre la majoria de població i les elits, el conflicte se situés entre les mateixes classes populars, utilitzant les minories socials com a bocs expiatoris.

Això va desembocar en revoltes frustrades que demanaven transformacions polítiques, econòmiques i territorials. Aquestes mobilitzacions van ser acusades de violentes i d'atemptar contra la democràcia, i van ser durament reprimides pels aparells de l'Estat. A més, amb l'excusa de preservar la seguretat i la pau social, es van reduir llibertats i principis democràtics bàsics, com el dret a reunió i a manifestació. L'exèrcit es va convertir en un actor central de cara a garantir el control social, complir determinades funcions logístiques i de protecció civil, així com vetllar per la seguretat dels espais comercials on operen mercats restringits en les zones acomodades o coordinant les cartilles de racionament dels grups empobrits.

Les fronteres es van reproduir a l'interior dels països. Es va definir una forta segregació espacial i territorial, que agreujava les desigualtats preexistents. La planificació territorial es va basar en una divisió estratègica en quatre categories: ciutats, medi rural, zones naturalment protegides i zones de sacrifici.

Malgrat les migracions interiors cap a zones rurals, les ciutats encara concentraven grans bosses de població, totalment dividides entre les zones residencials fortificades de les classes benestants, i les barriades populars, on hi havia greus problemes de convivència relacionats amb el control de l'accés a aliments, energia i habitatge de les comunitats locals. Als entorns rurals, aquesta situació es reproduïa però amb menor intensitat. Al camp, manaven els cacics locals que, a través del treball a les seves propietats, ocupaven a les masses precàries i en controlaven l'accés a recursos. Sovint, aquests cacics locals eren els que controlaven, juntament amb l'exèrcit, l'accés i manteniment de les zones naturalment protegides: enclavaments naturals, d'accés restringit, convertits en zones recreatives per a les elits (no només nacionals, sinó també internacionals). Finalment, hi havia les zones de sacrifici: els territoris on se situen les indústries més contaminants que havien hagut de relocalitzar-se, i en les quals imperava una major desregularització. Aquestes zones eren similars a les antigues colònies industrials, construïdes al voltant d'activitats estratègiques com la mineria, la producció energètica i industrial.

A green square logo with the text "Green New Deal Transformador" in white.

Green New Deal
Transformador

«Esforçar-nos per ser el primer continent climàticament neutre», va ser el lema del Nou Pacte Verd: el full de ruta assumit per la UE i cadascun dels seus països membres. Aquest pacte ha vehiculat l'acció política amb què s'ha gestionat –amb èxit relatiu–

les conseqüències de la crisi ecosocial. Després de dècades de consum desmesurat i neoliberalisme, l'ecologia ha esdevingut l'element vertebrador de les polítiques públiques. La planificació, els avenços legislatius i la cooperació activa amb les organitzacions socials, ha estat la manera de transitar amb una certa pau social unes dècades convulses.

A mitjans dels anys vint, un conjunt de factors va fer possible aquest canvi: la pandèmia, els problemes de subministrament en productes bàsics i l'encariment de la vida, les greus sequeres i incendis forestals derivats del canvi climàtic, les sentències en tribunals contra corporacions i governs, la mobilització de les generacions més joves... Tot plegat va sacsejar l'opinió pública i va comportar l'aparició de noves formacions polítiques que plantejaven una transició ecològica justa i democràtica. Amb la influència d'aquests espais renovadors de la política institucional, van arribar al poder partits amb programes «verds» a diversos països europeus. Aquests van impulsar un canvi ferm i decidit de les polítiques públiques. Van assumir una ambiciosa reducció d'emissions i es va iniciar un procés valent de redistribució de la riquesa.

Sota el lema «cap persona ni territori quedarà enrere», el Nou Pacte Verd va generar un ampli consens polític i social, va destinar grans dotacions de recursos per la transició ecològica justa, i va dissenyar intervencions a llarg termini, sempre buscant garantir la protecció de les persones més vulnerables a aquests canvis. Aquesta planificació a llarg termini, es va combinar amb un immens esforç comunicatiu característic de les societats de la informació que va generar un estat d'ànim social favorable a aquestes polítiques. El canvi va arribar a totes les escales de govern, de l'europea a la municipal, i es va generalitzar el treball conjunt amb els actors socials pel seguiment i implementació de les polítiques. Aquest procés va suposar que, en entorns enriquits com la UE, els sistemes democràtics vigents sortissin reforçats.

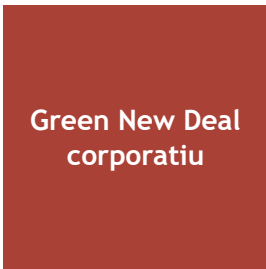
A escala global, es van reforçar les institucions internacionals com a espais multilaterals de negociació i es van aconseguir tractats vinculants i ambiciosos. Aquests acords van incloure, entre d'altres, mecanismes de redistribució econòmica i justícia global; fons per a desastres naturals i per a les comunitats més afectades per l'emergència climàtica; i una planificació migratòria i de refugi ambiental. Aquests acords incloïen també la garantia d'un flux d'energia i materials crítics pels països del Nord Global, cosa que va cronificar algunes dinàmiques de relació Nord-Sud.

Durant aquest període, van augmentar molt les inversions en renovables i tecnologies verdes als països europeus. La UE va liderar l'anomenada «curse per la intel·ligència climàtica», combinant una forta reducció de les emissions de carboni i de la dependència dels combustibles fòssils, amb importants inversions per a l'adaptació a les conseqüències de l'escalfament global i la protecció i regeneració d'ecosistemes. El benestar va deixar de mesurar-se únicament amb el PIB i es van situar en primer pla indicadors vinculats a la salut física i mental, l'educació i l'estat dels ecosistemes.

També es van desplegar polítiques públiques orientades a garantir uns consums bàsics d'aigua, aliments, energia i transport, definint uns mínims vitals i uns sostres màxims de consum. Aquestes polítiques es van combinar amb una fiscalitat verda molt progressiva, de manera que qui gastés més, pagués més. També es va reduir la jornada laboral i es van implementar altres pràctiques de repartiment del treball per garantir els llocs de feina, mentre es duia a terme una profunda reconversió del teixit productiu.

En l'àmbit social, va guanyar un relat polític i social que valorava allò públic i allò verd, com les úniques formes de fer front als «convulsos anys vint». Malgrat aquest consens, hi havia un cert aïllament i adormiment social, fet que provocava tensions amb els moviments socials (especialment del jovent), que reclamaven major participació en la vida política i la gestió comunitària d'espais públics.

A escala territorial i demogràfica, es va dur a terme una planificació que va comportar la reducció ordenada de la població de les grans metròpolis i la potenciació de les ciutats mitjanes i compactes.

Green New Deal corporatiu

«Salvar el PIB i salvar el planeta» és l'afirmació que va guiar el Pacte Verd europeu durant la dècada dels vint. Aquesta afirmació constata la fugida cap endavant del model socioeconòmic capitalista que va convertir en oportunitats de mercat la necessitat de respondre a la crisi ecològica. La gran agenda global pel 2030 impulsada per les Nacions Unides (denominada Objectius de Desenvolupament Sostenible), va passar a la història com altres propostes sense complir. La voluntat de conciliar el creixement econòmic amb el respecte als límits biofísics del planeta, juntament amb la inèrcia de les societats capitalistes, va portar a una aproximació superficial dels grans reptes socials i ambientals de l'època.

Al llarg dels «nous anys vint», la pandèmia va donar pas a un consum desmesurat entre les elits i les classes mitjanes encara no precaritzades del Nord Global. Les modes verdes van continuar creixent al ritme de les inversions de capital, responent més a les lògiques econòmiques que aquelles verdaderament transformadores. L'exemple més clar d'aquesta època va ser l'obsessió pel cotxe elèctric i per l'electrificació dels consums energètics sense limitar la demanda. Les inversions en tecnologia i digitalització, va beneficiar, sobretot, els estils de vida tecnològicament verds de les

classes altes, ja que l'encariment de les matèries primeres i l'energia ho feia inaccessible per a les majories socials. Van proliferar, entre les elits, els búnquers autosuficients per refugiar-se individualment en cas de catàstrofes.

El creixement econòmic i l'estabilitat dels mercats es va convertir en l'element central del debat públic sobre el futur, dominant els relats, les propostes polítiques i els grans acords internacionals. «Nosaltres no deixarem de créixer», deien els grans líders empresarials, en un panorama en què les grans corporacions globals multiplicaven diverses vegades el PIB de molts països. Això els donava un poder decisiu enfront de governs debilitats i socialment desacreditats, especialment per garantir el flux de recursos cap a les societats consumidores, cosa que va aguditzar l'acaparament de terres i l'augment de la desigualtat entre els països i dintre d'aquests.

La bonança econòmica que les corporacions prometien (i concentraven en poques mans), generava moments de falsa esperança, aprofitant-se de la nostàlgia de milions de persones que volien tornar a les seves vides d'abans, mentre alimentaven un sentiment d'impotència i frustració generalitzada. Aquesta situació, juntament amb la petjada psicològica de la pandèmia, va fer que l'apatia social i els estats depressius es convertissin en la tònica dominant. La manera d'abordar el problema, però, feia que fos pitjor el remei que la malaltia: van proliferar els missatges i tractaments d'autosuperació personal que es basaven en l'aspiració individual als estils de vida de les elits, amb un ús massiu i sense control, tant del metavers (com a «món sense límits»), com dels psicofàrmacs. De fons, i malgrat l'agudització de la crisi ecològica, els estils de vida urbans van ser els grans triomfadors, de manera que es va tallar encara més el vincle amb el món rural i els seus cicles.

Els problemes de salut mental i les noves malalties; l'avenç de les tropicals com el dengue o la malària en llocs on havien desaparegut o no havien existit; les cardiovasculars i les respiratòries associades a la contaminació; els accidents i les inundacions per la pujada del mar; els efectes de la malnutrició per les sequeres...van deteriorar greument la qualitat de vida d'una gran part de la població.

Els moviments de població dintre del territori espanyol, van tenir una clara tendència al nord, ja que la gent fugia de les condicions climàtiques més extremes, això va generar greus desordres polítics. Així va ser com es van generar bombolles verdes urbanes blindades i altament tecnològiques en zones del nord interior. Aquestes zones anaven destinades a grups acomodats de societats formalment democràtiques, que s'alimentaven dels recursos de països amb derives autoritàries, en un estil neocolonialista que no renunciava a intervencions militars com a forma de garantir el flux de recursos. Això va accentuar els grans desplaçaments de població (entre països i dins dels mateixos), des de les zones més deteriorades, per passar a formar part de les bosses de pobresa i precarietat que rodejaven i sostenien les bombolles verdes, convertides en verdaderes fronteres socioeconòmiques.

6.b. Narratives de futur per dos escenaris

Autoria: adaptació feta per Rubèn Suriñach a partir de Conchi Piñeiro i José Luís Fernández Casadevante «Kois».

ESCENARI DESITJABLE: VIURE MILLOR AMB MENYS

«Viure millor amb menys» era l'eslògan amb què moviments ecologistes van començar a socialitzar un nou imaginari durant els inicis del nou mil·lenni. En un primer moment, aquestes idees i pràctiques contraculturals van guanyar una enorme popularitat entre els nous moviments juvenils per a la justícia ambiental i climàtica. A mesura que avançaven els anys vint, els problemes de subministrament en productes bàsics i l'encariment de la vida, les greus sequeres i incendis forestals derivats del canvi climàtic, les sentències en tribunals contra corporacions i governs, la mobilització de les generacions més joves, entre d'altres, van fer que, el que fins aleshores era una forma de pensar minoritària, es convertís en un nou sentit comú col·lectiu.

Aquest canvi cultural no es va donar de manera espontània, sinó que els moviments socials van acompanyar-lo i es van mobilitzar per afavorir l'autoorganització de la població i el reforç del teixit comunitari per fer front a les turbulències socials i econòmiques derivades de la crisi ecològica. Així, món sindical, feminisme, moviment veïnal, antiracisme, lluita per l'habitatge, moviments de defensa dels serveis públics, economia social i solidària es van posar a treballar, poble a poble, barri a barri, per preparar la ciutadania. Aquest moviment, amb epicentre al medi rural, va desencadenar accions de desobediència civil massives, que es van contagiar a les ciutats. Aquesta onada de mobilitzacions va desembocar en una expansió de noves institucions populars, com comitès de defensa de l'aigua o assemblees locals per a la transició ecosocial.

Tot plegat va sacsejar l'opinió pública i va comportar l'aparició de noves formacions polítiques que plantejaven una transició ecològica justa i democràtica. Amb la influència d'aquests espais renovadors de la política institucional, van arribar al poder partits amb programes «verds» a diversos països europeus. Aquests van impulsar un canvi ferm i decidit de les polítiques públiques i van assumir una reducció ambiciosa d'emissions i van iniciar un procés valent de redistribució de la riquesa a escala europea.

A l'Estat, es va aprovar el Gran Pacte Ecosocial. Aquest pacte, sota el lema «cap persona ni territori quedarà enrere», va generar un ampli consens polític i social al voltant de la transició ecològica justa, hi va destinar grans dotacions de recursos, dissenyant intervencions a llarg termini que buscaven garantir la protecció de les persones més vulnerables a aquests canvis. Aquesta planificació a llarg termini es va combinar amb un immens esforç comunicatiu característic de les societats de la informació, que va generar un estat d'ànim social favorable a aquestes polítiques. Va

ser l'inici d'un il·lusionant procés, on la transició ecosocial va vehicular una pluralitat de demandes relacionades amb el federalisme, el feminisme, les lluites antiracistes i LGTBIQ, la diversitat funcional o la salut mental. Aprofitant l'entusiasme i el protagonisme social, es va fer un fort procés de descentralització política, relocalització econòmica i restauració ecològica.

En el terreny polític, es va combinar la democràcia representativa amb la creativitat institucional, que va portar al desenvolupament de mecanismes participatius i de democràcia directa. L'augment de les dinàmiques d'autogovern va permetre focalitzar les polítiques cap a la construcció de resiliència, la descarbonització i l'augment de les sobiranes locals. El canvi va arribar a totes les escales de govern, de l'europea a la municipal, i es va generalitzar el treball conjunt amb els actors socials pel seguiment i implementació de les polítiques.

Sota l'amenaça i desestabilització constant provocada pels mercats financers, l'economia va anar evolucionant cap a un sistema postcapitalista, amb predomini de les economies solidàries i transformadores i de l'economia pública en alguns sectors estratègics. L'economia de mercat —fortament regulada— va continuar tenint un paper a l'hora d'accedir a determinats béns i serveis no bàsics. Aquest sistema va permetre reduir la dependència dels mercats financers i avançar en la desmercantilització de moltes esferes de la vida. La rellevància dels sectors econòmics vinculats al món rural, va provocar un repoblament de pobles i ciutats mitjanes, acompanyat d'un descens important d'habitants a les grans ciutats.

Després de dècades de consum desmesurat i neoliberalisme, l'ecologia ha esdevingut l'element vertebrador de les polítiques públiques. La planificació, els avenços legislatius, la descentralització i la cooperació público-comunitària, ha estat la manera de transitar amb una certa pau social unes dècades convulses.

ESCENARI NO DESITJABLE: EL NOSTRE ESTIL DE VIDA NO ÉS NEGOCIABLE

«Salvar el PIB i salvar el planeta» és l'afirmació que va guiar el Pacte Verd europeu durant la dècada dels vint. Aquesta afirmació constata la fugida cap endavant del model econòmic capitalista que va convertir en oportunitats de mercat la necessitat de respondre a la crisi ecològica. La voluntat de conciliar el creixement econòmic amb el respecte als límits del planeta, juntament amb la inèrcia de les societats capitalistes, va portar a una aproximació superficial dels grans reptes ambientals de l'època, amb greus conseqüències socials.

Al llarg dels «nous anys vint», es va començar a produir la Gran Bretxa Social. D'una banda, la sortida de la pandèmia va donar pas a un consum abusiu entre les elits i les classes mitjanes encara no precaritzades del Nord Global. Les modes verdes van

continuar creixent al ritme de les inversions de capital, responent més a les lògiques econòmiques que a les verdaderament transformadores. L'exemple més clar d'aquesta època va ser l'obsessió pel cotxe elèctric i per l'electrificació dels consums energètics sense limitar-ne la demanda.

L'altra cara d'aquells «exuberants anys vint», va ser la gran inestabilitat econòmica i social derivada de la crisi energètica i de l'agudització de les conseqüències del canvi climàtic: l'escassetat d'aigua, els talls d'electricitat i la interrupció del subministrament de mercaderies es van convertir en habituals. Amb l'encariment de la vida, les inversions en tecnologia i digitalització van beneficiar, sobretot, els estils de vida tecnològicament verds de les classes altes, mentre les majories socials tenien cada vegada més problemes per accedir als consums bàsics. Un dels principals símptomes de l'època va ser la proliferació, entre les elits, dels búnquers autosuficients per refugiar-se individualment en cas de catàstrofes.

Mantenir l'estabilitat i l'ordre, es va convertir en l'element central del debat públic; totes les propostes polítiques i els grans acords internacionals anaven en aquesta línia. En l'àmbit econòmic, es va reforçar el poder de les grans corporacions globals, els pressupostos dels quals multiplicaven diverses vegades el PIB de molts països. Això debilitava els mecanismes multilaterals de governança política i econòmica i la cohesió d'actors transnacionals com la UE. A l'Estat, una aliança entre el poder empresarial i els responsables polítics va permetre posar l'aparell d'Estat al servei d'una economia de dos nivells: la de les elits i la de la resta de la població. Així, es va mantenir un «capitalisme assistit» que encara concentrava el poder i la riquesa a les classes altes i s'aprofitava del treball precari i cada vegada més desprotegit de les majories empobrides.

En l'àmbit social, per fer front al malestar creixent, es van endurir les fronteres i es va donar un paper central a les forces policials i a l'exèrcit per mantenir l'ordre. Aquest context va fer créixer amb força els nacionalismes, de manera que la gent es va agrupar al voltant de formes de pensament menys plurals, fortament excloents i moralment conservadores. Les fronteres van servir per blindar els països i territoris enriquits davant de l'arribada d'onades de milions de persones que fugien de zones del planeta que s'havien tornat inhabitables (els recursos naturals de les quals havien estat acaparats per garantir el flux cap a les societats consumidores). El nou «esperit nacional», va fer que, malgrat les grans diferències econòmiques entre la majoria de població i les elits, el conflicte se situés entre les mateixes classes populars, utilitzant les minories socials com a bocs expiatoris.

A aquesta «cultura de la por», calia sumar-hi l'apatia social i els estats depressius derivats de la impotència i la frustració generalitzada. Per abordar el problema, va proliferar l'ús massiu i sense control, tant del metavers (com a «món sense límits»), com dels psicofàrmacs, tot acompanyat de missatges hiperindividualistes i «moralment correctes», basats en l'aspiració als estils de vida dels rics.

Els moviments de població dintre del territori espanyol van tenir una clara tendència al nord, ja que la gent fugia de les condicions climàtiques més extremes. Així va ser com es van generar bombolles verdes urbanes blindades i altament tecnològiques en zones del nord interior. Malgrat les migracions interiors cap a zones rurals, les ciutats encara concentraven grans bosses de població, totalment dividides entre les zones residencials fortificades de les classes benestants, i les barriades populars, on hi havia greus problemes de convivència relacionats amb el control de l'accés a aliments, energia i habitatge de les comunitats locals.

Als entorns rurals, aquesta situació es reproduïa però amb menor intensitat. Al camp, manaven els cacics locals que, a través del treball a les seves propietats, ocupaven a les masses precàries i en controlaven l'accés a recursos. Sovint, aquests cacics locals eren els que controlaven, juntament amb l'exèrcit, l'accés i manteniment de les zones naturalment protegides: enclavaments naturals, d'accés restringit, convertits en zones recreatives per a les elits (no només nacionals, sinó també internacionals).

Finalment, hi havia les zones de sacrifici: els territoris on se situen les indústries més contaminants que havien hagut de relocalitzar-se, i en les quals imperava una major desregularització. Aquestes zones eren similars a les antigues colònies industrials, construïdes al voltant d'activitats estratègiques com la mineria, la producció energètica i industrial.

6.c. Fitxa de facilitació d'escenaris de futur per eixos

1. Presentació del taller. Benvinguda i objectius. *Temps: 15 min*

Agraïment. Presentem de l'agenda del dia, de l'equip i dels participants. Fem una breu explicació dels objectius de la iniciativa i de qui organitza.

Recomanem entregar adhesius perquè cada participant hi posi el seu nom. Es pot incloure una breu tècnica o joc de presentació de participants, si no es coneixen. Cal buscar una tècnica adequada per al context.

2. Introducció als escenaris de futur i explicació del context probable. *Temps: 15 min*

Expliquem el context en què s'emmarca el treball a desenvolupar, que correspon amb «Altament probable el 2030-2050», explicat a l'apartat 2 de la Guia.

Expliquem la metodologia.

3. Divisió en grups. *Temps: 1 hora - 1 h 15 min*

Treball en petits grups, cada un centrat en un dels possibles escenaris, per a la seva adaptació al context local. GND transformador, Ecofeixisme, GND corporatiu i Decreixement.

- La facilitadora de cada grup introdueix breument el treball en grup. Recorda que construirem les narratives dels escenaris de futur per al 2045 a Catalunya, tenint en compte unes narratives ja construïdes a escala estatal (això no implica que es visualitzi Catalunya dins de l'Estat espanyol el 2045, sinó que és una referència que a cada grup es pot aplicar de la manera que es consideri a escala catalana). A cada grup treballarem en un dels escenaris, quatre en conjunt. Hem de construir una història que comença amb com és la vida el 2045 a Catalunya dins aquest escenari i com hem arribat des del 2022 a allò que es descriu (es poden utilitzar fites intermèdies, a decidir durant l'elaboració de la història). Presentació breu de les persones dins els grups (ronda de noms —pronoms— i d'on venim).
- Lectura de la breu narrativa de l'escenari corresponent. Es reparteix la lectura per paràgrafs en veu alta o es llegeix individualment (a escollir cada grup).
- Els convidem que diguin les primeres impressions de l'escenari (si pot ser, imatges, escenes, reflexions o idees sobre el que estarà succeint en aquest escenari que s'ha llegit a Catalunya durant aquest mateix període). Com a facilitadors/es, som conscients que les narratives poden tenir un alt impacte emocional, per la qual cosa, en un moment donat, podem estar atents als senyals i emmarcar-ho (explicitar i donar simplement un moment; dir que no ho podem abordar, però que és important tenir-ho en compte, honrar-lo, prendre'n consciència i que després, en el tancament, es pot parlar de què fer amb això). Pot ser en ronda o bé seguint l'ordre en què parli la gent segons li vingui de gust parlar, sempre que parli tothom, encara que sigui molt breument, per donar suport a un clima de participació.
- Després d'una primera ronda d'impressions o imatges que ens han vingut, ens anem centrant en aquelles coses que han anat sortint i anem comprovant que parlarem de tots els temes que s'han recollit en un paperògraf (pot estar repenjat a la taula perquè serveixi de suport visual al grup), amb una persona del grup com a voluntària que reculli el que es diu, encara que altres persones puguin escriure o dibuixar (la facilitadora també pren les seves notes breus, com a suport a la facilitació). La idea és generar una narrativa o relat com si estiguéssim ja el 2040, què està passant en aquesta data sobre les temàtiques centrals escollides, que en el nostre cas són Alimentació, Energia, Teixit comunitari i Ocupació, encara que aquestes temàtiques es poden adaptar als interessos del context i parlar, per exemple, d'educació, salut mental, etc.

Animem que puguin diferenciar entre les zones rurals i les urbanes si és que hi veuen diferències. En cas de dissens o divergències a l'escenari, podem jugar amb les escales territorials (això pot estar passant en aquest territori, en aquell altre pot passar una altra cosa...), les fites temporals (primer era d'una manera, però després va canviar) i/o els actors socials de l'escenari (hi ha diverses maneres d'estar a l'escenari). Això ens pot ajudar a recollir amb matisos les

divergències que hi pugui haver, però és important que només es construeixi un escenari, no pas diversos dins del mateix quadrant de l'eix.

- Els darrers 10-15 minuts els dediquem a pensar en el nom de l'escenari (si volem canviar el que té, posar-li un nom més local o suggeridor), titulars de premsa del 2040 (què dirà la premsa el 2040, de 3 a 5 titulars que il·lustrin el que passa) i qui presentarà la narrativa i els titulars.
- Tanquem el treball en grup agraïnt les aportacions.

4. Descans

Es pot incloure el descans autogestionat com a part del treball en grups (que hi hagi un breu descans dins del treball en petits grups) o marcar un descans entre la construcció d'escenaris i la posada en comú.

5. Posada en comú de resultats del treball en grup. Temps: 30 min

Presentació dels escenaris locals desenvolupats per grup. Hi ha cinc minuts per grup per començar amb els titulars i continuar amb la narrativa. Anem escenari per escenari.

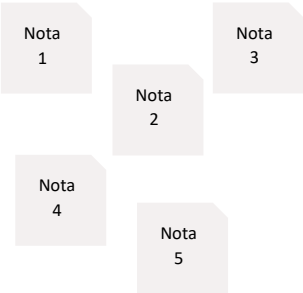
6. Descans de migdia o divisió del taller en dues sessions

7. Elaboració de propostes per a la transició ecosocial. Temps: 1 hora.

Treball de generació d'estratègies adreçades a fomentar el desitjable i a evitar el no desitjable.

- Cada facilitadora està amb el grup temàtic (Alimentació, Energia, Teixit comunitari i Ocupació). Presenta la síntesi d'idees que sobre aquest tema s'han recollit a cada escenari i es recullen si no hi ha hagut temps. Per a això hi haurà almenys una persona de cada escenari en aquest grup temàtic. Molt ràpidament, es repassa i recorda si són aspectes desitjables, no desitjables o amb tendències mixtes. Es marca amb verd (desitjable), vermell (no desitjable) o ambre (mixt).
- Tot seguit es generen idees per arribar des del present cap al fet desitjable del futur i tenir en compte el no desitjable per evitar-ho. Aquestes propostes es van agrupant com a part d'estratègies que inclouen diferents mesures o matisos. La idea és treballar amb notes autoadhesives que permetin l'agrupació. Ens podem imaginar visualment un esquema així:

Alimentació		
Aspectes presents amb els quals podem connectar aquestes	Propostes en notes autoadhesives que van configurant estratègies	Aspectes de futur (marcats com a desitjables, no desitjables o mixtos)

propostes (es podria dir que són llavors de futur)		
■ Aspecte present 1 ■ Aspecte present 2 ■ Aspecte present 3 ...		■ Aspecte futur 1 ■ Aspecte futur 2 ■ Aspecte futur 3 ...

8. Presentació de les propostes. Temps: 45 min o 1 h

Priorització de les estratègies i/o presa de decisions, si és possible.

- De manera senzilla, i si és possible, un parell de persones van prenent notes perquè després només calgui posar gomets. A més de les propostes per temàtiques, es recullen reflexions generals sobre com adaptar-se als diferents escenaris i quin paper es vol jugar en la transició ecosocial.

9. Tancament de la sessió.

6.d. Narrativa futur desitjable: Hopepunk

Autoria: Rubèn Suriñach

Amb amor i memòria, des del 2045

Us escric amb l'esperança que, algun dia, arribareu a llegir aquesta carta. Perquè, si alguna cosa he tingut sempre, és esperança. No sé com serà el món quan pugueu llegir-la, però, per si de cas, per si els vaivens de la història ens tornen a submergir en la negror, m'he decidit a compartir amb vosaltres el rocós camí que vam haver de recórrer fins a arribar a aquest any 2045. Preneu-vos-ho com un exercici d'amor i de memòria sobre la Gran Transició.

Vam lluitar desesperadament per un futur millor i, avui, per fi, almenys a moltes parts del món, gaudim d'una societat justa, una societat nova que comença a veure la globalització neoliberal com un malson del qual en queden cada vegada menys rastres. No vivim en un món perfecte. La utopia no és un sistema estable. Però, com a mínim, el nostre sistema avui no és una font contínua de patiment i mort, com ho era el capitalisme.

Vist amb perspectiva, no sabia dir si la crisi ecològica va ser dolenta o si, en realitat, va ser la palanca que va accelerar els canvis que necessitàvem. Tampoc m'atreuria a dir que va ser bona, sincerament. La dècada dels vint va ser desastrosa... Va ser la primera vegada que ens vam adonar que ningú s'escaparia del canvi climàtic; que no hi havia refugi possible, per més que durant dècades les elits s'haguessin esforçat a blindar aquest nostre Vell Continent. Aquella mort i aquell sofriment a la qual vam girar l'esquena durant anys i anys, es va fer tan present dins les nostres fronteres que ja era impossible mirar cap a una altra banda.

Mortíferes ones de calor, talls de subministrament elèctric, interrupció en l'abastiment d'aliments, sequeres cròniques, inundacions catastròfiques... El planeta ens estava dient alt i clar que s'havia acabat la festa. Perquè, en el fons, el que vam viure durant aquells tres-cents anys de capitalisme industrial, va ser un parèntesi miraculós, una festa regada per uns combustibles que mai més tindrem.

A més, enmig de tot aquell patiment, la resposta de la classe dominant va ser tan pobra, que la gent es va enfurismar. Començant per la classe política però —i sobretot— anant a parar als que realment movien els fils: les grans corporacions i els homes de negre que les maneaven. Els seus interessos eren tan evidents... Tot plegat era cada cop més difícil de dissimular: amb cada nova catàstrofe, un nou contracte públic a favor de les grans empreses, fos d'electricitat, de reconstrucció, d'emergència alimentària... Fos del que fos, anava a parar a les quatre de sempre. Entre la seva negligència a l'hora d'atendre les necessitats reals de la ciutadania i els seus beneficis obscurs, no van tardar a estar al punt de mira de la ràbia de la gent. Ja no servia de res desviar l'atenció cap als immigrants o amb els nacionalismes: la gent tenia molt clar qui era el problema. I vam sortir al carrer, i vam explotar de ràbia, i vam crear una autèntica revolta ecosocial.

Però, d'una manera més silenciosa, gairebé indetectable pel radar dels que manaven, va passar una cosa extraordinària: mentre ens enfadàvem amb les de dalt, ens vam tornar a mirar a la cara les de baix; ens vam veure les unes a les altres com a iguals, per fi. D'aquelles terribles fractures socials provocades per la crisi ecològica, en van brotar trenes de solidaritat, xarxes de suport que van escombrar la desconfiança i la por dins dels barris, que ens van reconciliar amb aquella intuïció que teníem algunes: que quan les coses van mal dades, l'esperança i la solidaritat sobrepassen el campí qui pugui individualista.

En aquest context, els canvis polítics no van tardar a arribar. A l'inici, van ser els impostos extraordinaris contra els beneficis corporatius i de les elits. I, al final del camí, la nacionalització —o col·lectivització, com vulguis dir-ne— de gran part del patrimoni acumulat després de tants anys de saquejos. Això va suposar un abans i un després, perquè per fi es va poder garantir l'accés a les necessitats bàsiques per a tothom.

Però no es tractava només de garantir els bàsics, sinó, també, de posar límits. Aquí vam haver d'anar amb molta cura, ja que dir-li a la gent que havia de consumir menys, en moments de tanta precarietat, no tenia gaire sentit. Per això, la clau, en tot moment, era apuntar als que més tenien. Els preus del petroli i el gas hi van ajudar — i molt!— perquè, a aquelles alçades de la pel·lícula, la vida s'havia posat pels núvols. Vaja, que vam trobar el context idoni per abordar el gran debat del nostre temps. I vam anar pels luxes. Amb tot. Va ser en aquest moment que vam començar a parlar de luxes climàtics. El missatge era clar: limitar els màxims per poder garantir els bàsics. D'aquesta manera vam convertir en intolerables les imatges de famosos volant en avions privats, o recreant-se en jardins verds i frondosos amb piscines extravagants. Aquella forma de vida ja no era una aspiració per la majoria, sinó un luxe de quatre. I ja no era acceptable. Només així van poder entrar els sostres màxims de consum al debat parlamentari; quan la majoria de la població es va adonar que viure com els rics era, senzillament, inviable.

Així vam anar avançant, victòria a victòria, fins que es va aprovar el Gran Pacte Ecosocial. Aquest pacte, sota el lema «cap persona ni territori quedarà enrere», va permetre instal·lar l'ampli consens social que s'havia generat, a les institucions de govern. Per fi es van poder dedicar gran quantitat de recursos a abordar la transició amb la profunditat i la durada necessària; ja n'hi havia prou de pegats. La descentralització energètica, el repoblament rural, la sobirania alimentària, l'extensió de la xarxa ferroviària i la reducció dels cotxes, la reducció de la jornada laboral i el repartiment del treball, el reforç del sistema sanitari i de cures, el decreixement turístic i la diversificació econòmica en els sectors essencials de la vida... tot es va anar fent, sota la tutela d'una societat civil organitzada conjurada per evitar tornar als errors del passat.

Així, enmig de les turbulències provocades per la crisi ecològica, vam anar desmuntant el vell ordre i creant-ne un de nou, fent un gir de cent vuitanta graus respecte al que teníem als terribles anys vint.

6.e. Notícies des del futur

Recull de notícies utilitzades als tallers de cròniques de la Gran Transició:

COM TREBALLEM

NOM DEL DIARI: ECONOMIA PER LA VIDA

SUCCESSOS

Desarticulat un grup d'empresaris que acumulava cereals i altres béns protegits per a especular amb el seu preu en moments d'escassetat

JORNADA LABORAL

Representants de l'Economia Social i Solidària i sindicats es reuneixen amb la consellera per acordar la reducció de la jornada laboral a 20 hores la setmana el 2050

CATALUNYA COOPERATIVA

La presidenta del Govern valora positivament el Pla Catalunya Cooperativa, que arriba al 50 % de l'activitat econòmica del país al cap de 10 anys d'implementar-se.

ARRIBA EL PRIMER ORDINADOR “100 % D'ORÍS”

Gràcies a un innovador mètode per recuperar metalls preciosos dels residus electrònics, es construeix el primer ordinador on tots els components estan fets de materials extrets de l'excavació de l'antic abocador osonenc.

El consorci cooperatiu que ha impulsat la iniciativa ha creat la marca 100 % d'Orís per identificar els aparells electrònics fets amb aquesta nova tècnica.

S'INAUGURA EL PARC AGROECOLÒGIC A L'ANTIGA T2 DE L'AEROPORT DEL PRAT

En un acte institucional, les activistes més veteranes de la plataforma Zeroport han tallat la cinta vermella, inaugurant així oficialment el Parc Agroecològic del Prat, completant la transformació de pistes i edificis en un dels principals centres de R+D+I agroecològica.

COMPLETAT EL PLA RECONVERT-ECO 2030 - 2045

Amb la reconversió de la darrera planta de Volkswagen en fàbrica d'aparells d'autoproducció energètica i bicis, es completa el pla de reconversió de la indústria de l'automoció iniciat el 2030.

EL REPORTATGE

L'R+D+I agroecològica aconsegueix doblar la producció alimentària al país, mentre genera una rebaixa del 80 % d'emissions provinents de l'activitat agrària.

COM CONVIVIM I ENS CIUEM

NOM DEL DIARI: LA VIDA AL CENTRE

FINALITZA LA RECONVERSIÓ DE L'ANTIC CORTE INGLÉS

El cap de setmana que ve obrirà les portes el nou centre cultural comunitari de Plaça Catalunya.

JA NO QUEDA CAP BLOC DE PISOS EN MANS D'ENTITATS BANCÀRIES

Aquest dissabte, el sindicat d'habitatge ha recuperat l'últim bloc de pisos propietat d'una entitat bancària a la ciutat. Aquest acte s'ha dut a terme enmig d'una gran festa de celebració, en què també s'ha oficialitzat la dissolució del sindicat.

EL CONSUM DE PSICOFÀRMACS ARRIBA AL SEU MÍNIM HISTÒRIC

Després d'anys de medicina preventiva i comunitària, el consum de psicofàrmacs ha pràcticament desaparegut del mapa. Iniciatives com el Centre Integral de Salut

Emocional de Catalunya a la Vall de Núria expliquen aquest gir en l'abordatge de la salut mental.

UN ANY MÉS, CATALUNYA ASSOLEIX LA CORRESPONSABILITAT 50/50

L'Institut de les Cures ha publicat els resultats del seu darrer informe: per cinquè any consecutiu es certifica la dedicació equitativa entre homes i dones, de les tasques de cura, tant en l'àmbit domèstic com també a la comunitat.

PREMI A OSONA: DE L'ILLA CÀRNIA A L'ILLA INTERCULTURAL

La Generalitat ha premiat al Consell Comarcal d'Osona per la reconversió de l'anomenada Illa Càrnia —dedicada a escorxadors i processament de carn provinent de la ramaderia industrial— en una extensiva zona d'horta comunitària intercultural.

SUCCESSOS

Un veí del barri barceloní del Poble-sec ha estat escridassat per assenyalar una dona amb vel. Després d'uns moments de tensió, l'equip de mediació comunitària ha intervingut ràpidament per abordar el conflicte entre les persones implicades.

CON APRENEM I ENS DIVERTIM

NOM DEL DIARI: TENIM TEMPS

«PERMACULTURA... A CASA TEVA O A CASA MEVA?», LIDERA LA FRANJA DE NIT

El *reality show* de la televisió pública lidera les audiències de nit per segon mes consecutiu. Les relacions «regeneratives» entre les participants tenen a les espectadores atrapades.

ARRIBA LA SETZENA EDICIÓ DEL DESFESTIVAL

Torna el Desfestival, el festival que celebra la diversitat cultural de les Biorregions de la Península. Com cada any, el festival se celebrarà de manera descentralitzada i autoorganitzada pels diferents Cercles de Cultura Comunitària de les Biorregions, oferint una àmplia oferta d'activitats per a tots els públics.

T'AGRADA VIATJAR? DESCOBREIX LES RUTES AVE!

Descobreix els encants de les biorregions de la península recorrent les antigues vies del tren d'alta velocitat.

EDUCACIÓ

Tres instituts de secundària catalans a la final del concurs europeu d'Excel·lència Ecosocial.

MÚSICA

Coopify es consolida com a plataforma més escoltada a Catalunya

NOVES EXPOSICIONS A LA XARXA DE MUSEUS DE LA GRAN TRANSICIÓ

Museu del Turisme (Drassanes - Bcn): descobreix un creuer per dins

Museu de la Neu (Vallter): visita una estació d'esquí amb realitat augmentada

Museu del Motor (Montmeló): coneix els antics «esports» de motor

